

Pričaj mi svoju prošlost,
ja ću ti pokazati budućnost

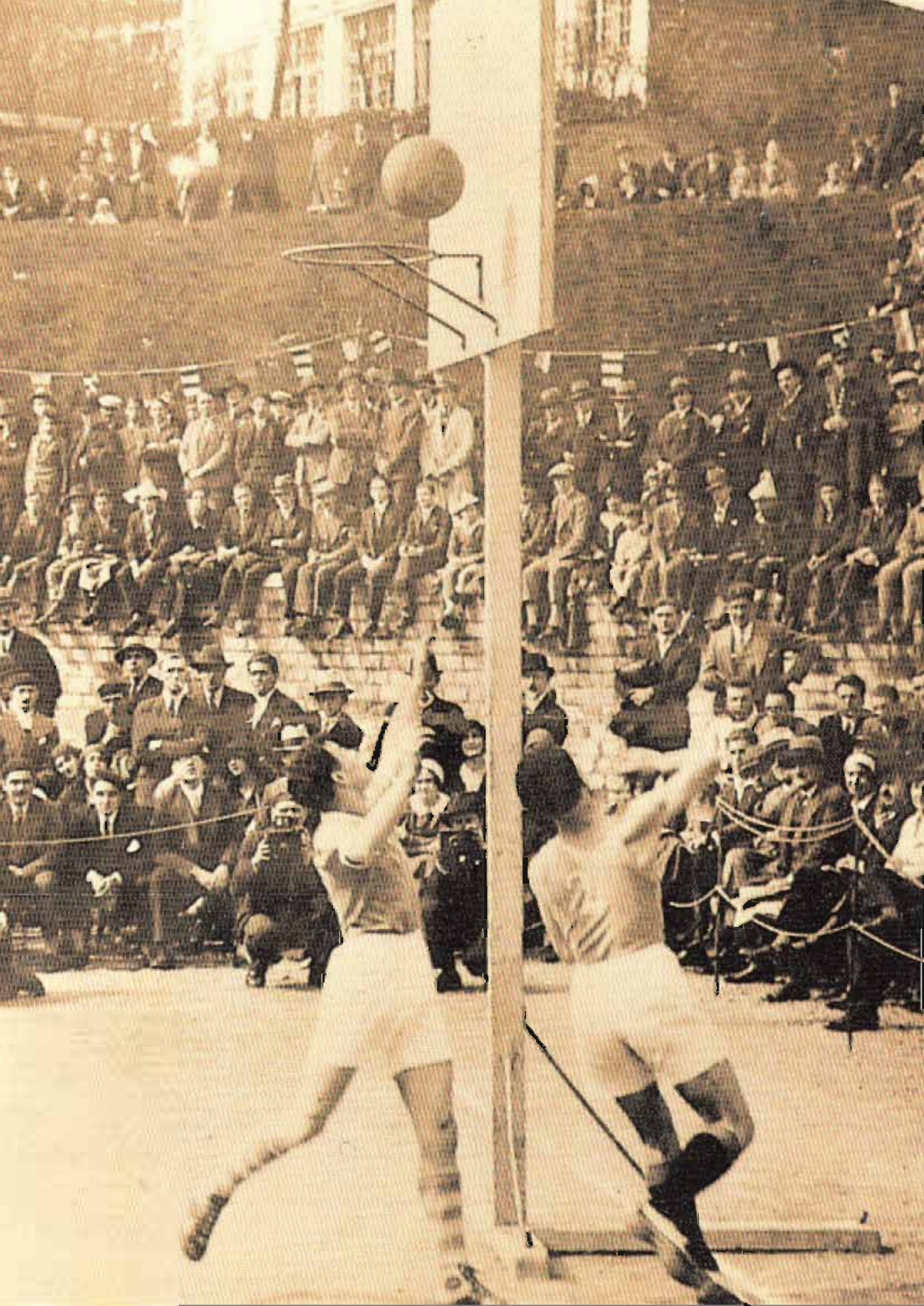
Konfucije (551-479)

Lekcija košarke

„ ... Velika lekcija košarke u ovoj zemlji, koja traje unatoč dekadenciji nekih drugih grana našega sporta, postaje sve više fenomen koji drastično oduzima argumente javašluku, fatalizmu, improvizatorstvu, kalkulanstvu, lijenosti, neambicioznosti i drpiparstvu koje tako često nalazimo u izgovorima. Mjereći svaki uspjeh famoznim 'odricanjem', pripremili smo odstupnicu neuspjehu, zasnovanu na nekoj mutavoj hedonističkoj filozofiji, prema kojoj se užitak nalazi u područjima preživačke dokolice i nekog mediokritetstva u kojemu nitko ne potvrđuje visinom ostale. Bukvalno govoreći, košarkaši su već rastom viši od prosječnih ljudi i prvi su, u svjetskim razmjerima, srušili kult napoleonskog rasta kao nužnog kompleksa za pravljenje uspjeha. Ti stasiti momci u košarci njeguju osobine koje ranije nisu krasile naš mentalitet, a to je postojanost forme, duge faze uspjeha, gotovo fantastičnu preciznost i mirni živci. Premda je između njih i cilja nevjerojatno uzak obruč, premda se deset igrača, u većini faza igre, zbija na prostoru oveće garsonijere, ne sijevaju oni deseterački sukobi, tako često na golemim livadama nogometnih igrališta. Košarka stoga afirmira i jedan novi tip društvenosti i druženja, u kojemu pravila maksimalno ističu kvalitet osobne igre i ponašanje unutar malih grupa. Izloženi u dvoranama, ali i na malim ekranima, kao na dlanu, košarkaši pokazuju svoje umijeće na način koji fascinira... ”

Veselko Tenžera¹

¹ Veselko Tenžera (1942 do 1985), hrvatski dramatik, kritičar i publicist.

King of the Games

„ ... To je najbolja od svih igara! Ne, to je najgora od svih igara. To je igra umjetnosti. Ne, to je igra šašavosti. Ona čovjeka čini vjernikom. Ne, ona podhranjuje bezvjericu. Ona u sekundi vremena prelazi iz proljeća nade u zimu očaja: ona nadahnjuje duh svijetla, uzbuđuje sile tame. Pred njom je sve – ništa nije pred njom. Ona nas uzdiže do nebesa, ona nas spušta u ponor. Ukratko: njen svijet je toliko sličan današnjem da je s pravom kod kuće, u Americi, u drugoj polovici dvadesetog stoljeća... ”

„ ... Bit košarke je lukavstvo. Svakako, ono je važan sastavni dio svake igre. Svaka je taktika utoliko uspješnija, ukoliko više zatekne suparnika nespremnog. Najsigurnije će te ga iznenaditi navedete li ga da očekuje upravo suprotno od onoga što će te vi učiniti. No, u košarci je lukavstvo nešto više od usputnog stjecanja takmičarske prednosti. Ono je više od načina postizanja pogotka. Ono je u punom smislu riječi sam pogodak... ”

Leonard Koppett²

² Leonard Koppett (1924. do 2003.), bio je 60 godina sportski novinar i publicist u novinama iz New Yorka i San Franciska. U članstvu je Kuće slavnih Basketball i baseballa. Autor je knjige „24 Seconds to Shoot“ u povodu 25. obljetnice NBA udruženja.

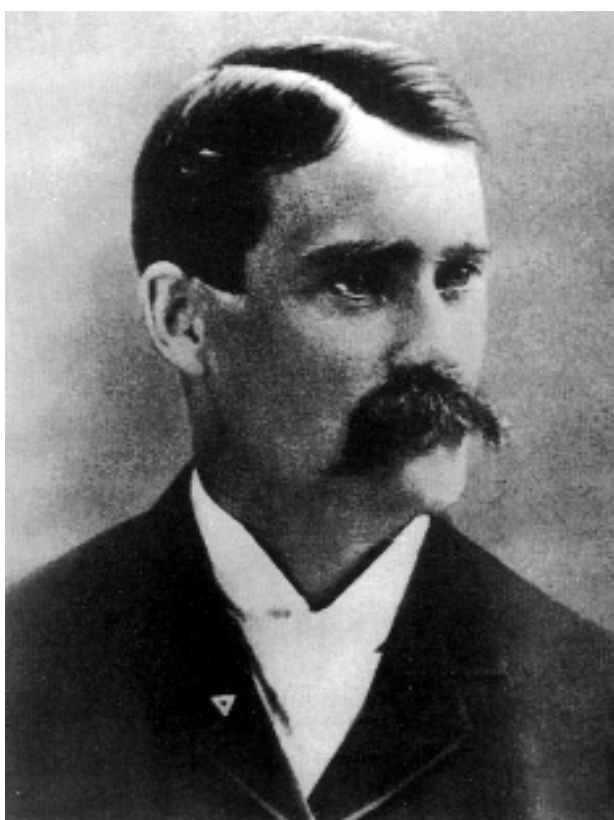

TAKO JE POČELO

BASKETBALL

“OTAC KOŠARKE” JOHN NAISMITH

Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske prostire se na dva velika otoka u Atlantskom oceanu. Englezi, Velšani i Škoti žive na većem, a Irci na manjem otočkom prostoru. Notorne zemljopisne istine nužno je začiniti činjenicom o političkoj ukupnosti države u vladavini kraljice Elizabete II. te navesti kako dio manjeg otoka pripada kraljevini, dočim je Republika Irska u stalnoj tražnji vraćanja dijela Irskog otoka pod stalnom kontrolom Londona.

Englezi, Irci, Škoti i Velšani naročitim su kršćanima otud što se dijele na katolike i protestante, između kojih stalno trepere vjerske nesuglasice. Zajedničko im je silno iseljavanje, stalna potreba za većom koricom kruha, te jake emigracione staze do Kanade i Sjedinjenih Država.

John Naismith, “otac košarke”, je dijete doseljenih Škota u Kanadu iz pečalbarskih razloga. U vrijeme počinjanja športskog, ponajprije, nogometnog odmjeravanja snaga Engleza, Iraca, Škota i Velšana imao je 22 godine i upisao je prvu godinu Sveučilišta Mc Gill u Montrealu, u želji da se osposobi za prezbitarijanskoga propovjednika.

Jednoga jutra je mladić, rodnom iz Almontea, pratio igranje novih poznanika. U međusobnom potezanju jedan se igrač ozlijedio. Zastali suparnici spazili su Jamesa i zazvali ga u pomoć. James Naismith je do toga časa imao jedino iskustvo u igranju „Patka na kamenu”, jedine dopuštene igre među kršćanskom djecom,

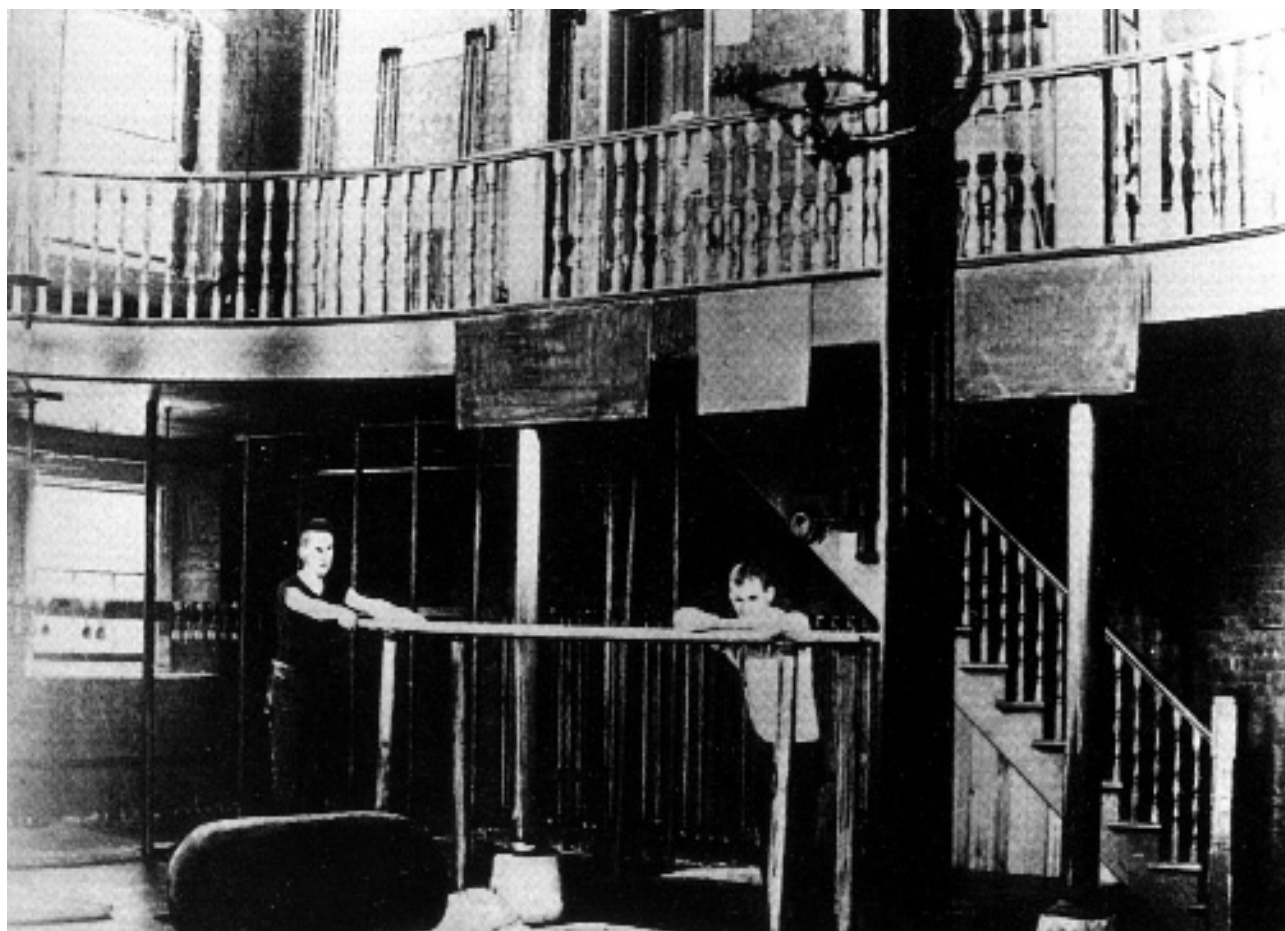
budući da je puritanska religija bila protiv svake igre i plesa, zagovarajući isključivo težak i naporan rad.

Instinkt Škota je u Naismithu slomio zazor od „vražje igre“. Stupio je među igrače „footballa“ (rugbyja) i više nikad nije propustio ni jednu utakmicu Mc Gilla. Ne samo da se ustalio u sveučilišnom sastavu, već je postao i ponajboljim igračem rugbyja u Kanadi. Jamesov korak u teren, i odluka da se upusti u igranje, kasnije će mijenjati staze sportske povijesti. Elementi igre u kojoj se okušao značajno su utjecali u kreiranju „basketballa“.

„Ball“ i „goal“ su temelji oko kojih je izumitelj gradio novu igru. Loptu je uzeo od engleskog „footballa“, vrsti cilja dosjetio se iz „Patke

na kamenu“. Dvoranski je prostor nalagao spriječavanje grubosti, kakvih je rugby prepun. Igrati loptom smjelo se isključivo rukom, dočim je način početaka i nastavaka loptanja, nakon pogodka, uzeo iz rugbyja. U 1937. i 1938. godini iz Naismithovih pravila ispalo je podbacivanja nakon slobodnih bacanja, odnosno nakon polučnog koša. S manjim mijenama takav „basketball“ traje i danas.

James Naismith je igračko iskustvo iskoristio za iznalaženje igre traženih osobina, ali ga je istodobno takvo iskustvo odvelo u spoznaju o sportu i tjelesnom odgoju kao načinima izdašnije pomoći braći i sestrama, djelotvornije od propovijedi i molitava. James Naismith je bio dovoljno mlad da bi razumio potrebu mladeži za

DVORANA U SPRINGFIELDU U KOJOJ JE PRVI PUT IGRANA KOŠARKA

igrom, držeći da je upravo igra najplodniji način propovijedanja kršćanstva.

Englezi su Amerikancima bili uzorima i u načinu bavljenja sportskim igrama. Novac su ulagali u osposobljavanje učitelja, instruktora i trenera. James Naismith je pristao na takav edukacijski proces, da bi se, izuzetnom darovitošću, vinuo među najumnije. Kršćansku je djelatnost koristio i za širenje svoje igre. „The Triangle”, časopis iz Springfielda, „Naismithova pravila” širio je Sjedinjenim Državama, a onda su i kršćanski misionari, iz Springfielda, krenuli Amerikom i Globusom. Tako su poneki studenti i „Klase Naismith” bili pionirima „basketballa” u nekim zemljama. Organizacija mladih kršćana, u prvih dvadesetak godina 20. stoljeća, izgleda, nije imala za ciljni prostor i Hrvatsku, pa se otud u nas i ne bilježi trag Y.M.C.A. posredovanja u širenju košarke. U 1905. izumitelj „basketballa” svjedočio je značajnom postignuću. „Naismith Game” ušla je u programe škola, koledža, tvornica, vojske i crkava! Jasno je, i razumljivo, da su u obvezu uvođenja „basketballa” u tjelovježbene programe među prvima bili teološki koledži i sveučilišta.

Lopta između dva vodoravno postavljena cilja, na visini koju je u 1891. odredio izumitelj, skakanje, trčanje i bacanje, po određenim pravilima, igranje u kontaktu, ali bez grubosti, dribling i finta, te još nešto novina u odnosu na djelo „oca košarke”, osobinama su najglobalnije igre na Globusu, igre koja je zadržala temelje izumitelja svo vrijeme od prvoga loptanja u Springfieldu. Izum kršćanskog propovijedanja odista jest jedinstvenim „basketballom”.

JAMES NAISMITH

„Otac košarke” je živio između 6. studenog 1861. i 28. studenoga 1939., trajao je 78 godina i 22 dana. Jednak broj ljeta (po 39) u 19. i 20. stoljeću. Rođen je u Kanadi, u državi Ontario, u gradiću Almonteu. Precizniji biografi idu u sitničarenje i navode kako je sin Margaret Jang i Johna Naismitha na svijet došao na farmi, lociranoj kao Ramasey Township, u jednoj od gradskih općina Almontea.

Roditelji Jamesa, Roberta i Annie u Kanadu su emigrirali iz Škotske, u vrijeme silnog iseljavanja Iraca i Škota, kako se to kaže, „trbuhom za kruhom”. „Smith” u prezimenu Nai Smith upućuje na radnika u kovačkom zanatu, dočim bi „nai” imalo određivati neku naročitost u imenu „Smith”. Na svaki način, čini se, James Naismith ide među naročito darovite „kovače”, jer je svojom genijalnošću podario milijardama mladih ljudi (i u budućnosti) naročitu igru koja može opravdano izmijeniti ime u „Basketball Game of the World”.

Snažno i nemirno, igara stalno željno dijete, izdanak je vrlo religiozne obitelji. Mamin otac je izvršavao kršćanske obrede. Roditelji su prvo-rođenog sina, brata i sestru ostavili kada je James navršio osmu godinu. Ujak je nastavio skrbiti za sestrinu djecu. Sirotanski uvjeti življenja, u kršćanskom okruženju, snažno su obilježili daljnje staze dječaku koji je na farmi znao često uživati u igri „Duck on the Rock”.

„Patka na kamenu”, priznat će otac košarke, značajno mu je bila važna u danima iz-

„OTAC KOŠARKE” JOHN NAISMITH

mišljanja nove igre. Ciljanja na kamen postavljene patke je krilo najrazličitiju dječaku kombinatoriku. Naismith je u sjećanje doveo način gađanja patke koju je čuvao dječak u nastojanju da suparnicima oduzme natječajne bodove. Patka je i uzrokom nastajanju obruča, u izmišljanju igre sa dvije, najprije, košare za breskve kao ciljem u koji se lopta baca, s vodoravno položenim ciljem.

Snažno, mišićavo i spretno kršćansko dijete pohađalo je gimnaziju u Almonteu, a zatim ga je ujak poslao u Montreal, na izučavanje teoloških programa Mc Gill učilišta. Igru „Patka na kamenu” odmjenjuje aktivnostima u rugbyju, američkom footballu, lacrosseu (slična igra hokeju na travi), gimnastici i atletici. Za studijskih dana ubraja se među najuspješnije igrače „nogometa” u Kanadi. U 1897. upisuje studij na Presbiterijanskom sveučilištu u Montrealu, i održava svakojake tjelesne aktivnosti. Doznaje i pojedinosti o međunarodnoj školi pri „School for Christian Workers” (Škola za kršćanske djelatnike) u Springfieldu, odlazi na dogovore, te stupa u program učilišta tjelesnog odgoja.

U svećenike krenuo, za studija se vrgao među sportaše. Njegovo priključenje ragbijaškoj momčadi imalo je presudan značaj. Loptačko iskustvo dovodi ga u spoznaju da sportom i tjelesnim odgojem može jednako dobro služiti svojoj braći i sestrama kao i molitvom i propovijedanjem. U Springfield dolazi da bi postao instruktorom tjelesnog odgoja, ali je nakon godine dana spoznavanja zanimljive materije od predstojnika dobio ponudu za priključenje nastavnicima u školi. U 1891. dobiva značajan zadatak: izmisliti igru „za zimu i snijeg” i njenim čarima smiriti školske buntovnike koji su dva instruktora odbacili, jer su im voljeni „football” odmjenjivali isključivo gimnastičkim vježbama.

Predstojnik odsjeka YMCA škole (*Young Mens Christian Association / Udruženja mladih kršćana*)

YOUNG MEN'S CHRISTIAN ASSOCIATION
YMCA

ohrabruje ambicioznog 30-godišnjaka u vjeri da je sposoban razriješiti poteškoće. Na sastanku s nastavnicima dr. Luther Hasley Gulick iznosi svoje načelo koje se svodi na tvrdnju „da nema ničega novoga pod suncem; sve nove stvari nastale su samo preslagivanjem i preuređenjem već postojećih stvari”. Naismith se poduhvatio zadataka razvijanja igre u dvoranama koja ima biti uzbudljiva, fizički zahtjevna, u kojoj tjelesni kontakt ne bi bio naglašen, budući da sraz suparnika tijelima, u ograničenom prostoru, može biti vrlo opasan.

Kanađanin je od predstojnika dr. Gulicka dobio za razmišljanje 14 dana. Petnaestog je dana predstojniku prijavio igrački izum, naslonjen na pet loptačkih načela i 13 pravila, koliko ih je bilo i u Engleza, za razdvajanja rugbyja od footbala.

Instruktor u Međunarodnoj YMCA školi za trenere, duhovnik odgojem i obrazovanjem i

DR. LUTHER GULICK

svećenik u sportu je vidio sredstvo za promicanje dobra među ljudima. Način na koji je odgovorio izazovu dr Gulicka, da se stvori nova dvoranska igra, upućuje na logičan pristup rješavanju problema u suštini kojega stoji preoblikovanje starih dobrih stvari u nove. Kreativnost i duh zaigranosti u Naismitha su razvijeni u djetinjstvu, tečevinom su izumitelja igre o kojoj ni slutio nije da će postati „Global Gamesom“.

Jedinstven inovator u povijesti sporta i za života je dočekaao počasti kakvima nema primjera u modernom sportu. U 1936. godini, recimo, treneri košarkaške igre prikupili su materijalna sredstva i „Fathera“ uputili na Olimpijske igre u Berlin. Svjedočio je prvoj košarkaškoj igri na Igrama pod znakom pet krugova, pobjednicima je razdijelio nagrade, a voljom Williama Jonesa, generalnog sekretara FIBA, i on je dobio prvo odličje, prvih olimpijskih loptanja u „Basketballu“.

U 1939. godini Udruženje košarkaških trenera u Sjedinjenim Državama, utemeljilo je i sveučilišno prvenstvo s turnirom zadnje četvorice (NCAA Final Four). Međunarodna je organizacija, pod ingerencijama William Jonesa, za nagradu svjetskom prvaku (1950) izradila „Naismith Trophy“, kojemu su se američki treneri poklonili u „Naismith Memorial Hall of Fame Museum“.

Naismith je svoje životno igranje otpočeo „Patkom na kamenu“, nastavio vrlo zamjećenim aktivnostima u rugbyju, američkom rugbyju, lacrosseu, gimnastici i atletici. Učiteljom je bio kanua, hrvanja, plivanja, kriketa i boksa, dočim je izumiteljsku genijalnost polučio kreiranjem „basketballa“. Zanimljivo je međutim, da malo biografa ističe još jednu naročitost „čarobnjaka iz Almontea“; u kanzaški je gradić Lawrence zakoračio 1898. godine i ostao u Kansasu do kraja života. Upravo je u Lawrenceu i utemeljio „coach“ zanimanje u košarkaškom sportu. U 1907. ljetu je čovjek s Mc Gill obilježjem prozvao Forresta C. Allena, svoga učenika, i zadao mu trenerske zadatke u vježbanju s naraštajcima University of Kansas, utemeljenog u 1865. godini, netom po svršetku Građanskog rata. Naismith je do Allena „Jayhawkerse“ vježbao devet sezona, za koje je vrijeme 53 utakmice dobio i 56 puta okusio poraz u „svojim igri“.

Dvostruki doktor „honoris causa“. U 1937. i 1938. iz poštovanja spram „oca košarke“, Mc Gill i Presbiterijanski teološki fakultet u Montrealu dodijelili su mu doktorsko zvanje, dočim je diplome u naukovanju filozofije, religije, tjelesnog odgoja i medicine oplemenio zvanjima kakvih nema ni u jednog izumitelja.

James Naismith pravila³

Načela

Lopta ima biti okrugla, velika i laka za upravljanje rukama,

Svaki igrač se može gibati na bilo kojem mjestu igrališta i primati loptu u svakom trenutku,

Nositi loptu i trčati s njom nije dopušteno, među dvije skupine igrača, u igri jedne s drugom, ne smije biti neposrednog tjelesnog dodira,

Cilj u koji će se bacati lopta bit će manje veličine povišoko od tla i postavljen u vodoravan položaj.

Dr. Luther Hasley Gulik⁴

Nalog za novu igru

Da se može igrati na svim školskim sportskim igralištima.

Igra ima biti privlačnom radi lopte.

Igra mora imati stalni cilj.

Igra naizmjenično mora razvijati elemente napada i obrane.

³ James Naismith, otac „basketballa”, novu je igru naslonio na pet temeljnih načela.

⁴ Luther Hasley Gullick bio je ravnatelj YMCY škole u Springfieldu i naredbodavac Jamesu Naismithu.

JAMES NAISMITH

IZVORNIH 13 PRAVILA

1. Lopta se može dodati jednom ili objema rukama bilo u kojem smjeru.
2. Lopta se može čak i udariti, prilikom dodavanja u svakom smjeru, jednom ili objema rukama, ali nikada šakama.
3. Igrač ne može trčati s loptom. On ju mora dobaciti, u trenutku posjedovanja, izuzev u slučaju kad ju prima u brzini kojom se u određenom trenutku kreće.
4. Lopta se može držati u ruci ili u rukama. Ostali dijelovi tijela, uključujući i ruke (izuzev šaka), ne smiju se rabiti prilikom primanja ili zadržavanja lopte.
5. Igrač ne smije suparnika gurati ramenom, nogom ili bilo kojim drugim dijelom tijela. Prva posljedica takve igre dovodi do kažnjavanja igrača. U slučaju postojanja očividne (očigledne) namjere ozljede suparnika, igrač biva isključen.
6. U slučaju udaranja lopte šakom, primjenjuju se članci 3. i 4. a u određenom slučaju i članak 5.
7. Ukoliko jedna ili druga momčad napravi tri uzastopne „lične greške“, smatrat će se da je suparnik postigao koš više.
8. Koš je postignut kada lopta, bačena prema košu, prođe kroz mrežu, a da je obrambeni igrači nisu dirali (dodirnuli ni poremetili njenu putanju) u postizanju koša. Ukoliko lopta ostane na obruču, a protivnik pomakne koš, smatrat će se da je koš postignut.
9. Kad lopta izađe izvan granica igrališta, sudac koji se nalazi kao glavni na tome dijelu terena, mora ju prvi dodirnuti. U slučaju neslaganja, loptu mora ubaciti u teren prvi sudac. Onaj koji ubacuje loptu u igralište, mora to učiniti najdulje (najduže) za pet sekundi. Ukoliko je lopta zadržana dulje (duže od pet sekundi), pripada suparničkim igračima. Ukoliko postoje namjere suparničkih momčadi da odugovlače akcije, glavni sudac je taj koji izriče kaznu onima koji su odgovorni, i to izvođenjem slobodnih bacanja.
10. Glavni sudac ima zadatak donositi odluke o svim sudionicima utakmice, te signalizirati drugom sucu kada je došlo do tri uzastopna prekršaja. On ima pravo i diskvalifikacije igrača prema članku 5.
11. Drugi je sudac u suštini presuđivač vezan za loptu, odlučuje kad se ona nalazi u igri, kada je izvan igre i komu pripada, mora voditi brigu o vremenu i procjenjivati važenja koša (goala, pogodka), naravno i uvijek imati na umu točnost rezultata. Ima i drugih zadataka u koje se uključuju druge odgovornosti koje moraju imati svi košarkaški suci.
12. Utakmica traje dva poluvremena od kojih svako traje 15 minuta. Između dva dijela utakmice stoji odmor od pet minuta.
13. Utakmicu dobiva onaj suparnik koji poluči više koševa. Uz dogovor kapetana suparnika, dvoboj može biti, u slučaju neodlučenog omjera, produžen do prvoga koša koji donosi pobjedu.

NAISMITH SPOMEN DVORANA SLAVE

NAISMITH MEMORIAL BASKETBALL HALL OF FAME

GORE: BASKETBALL HALL OF FAME

DOLJE: UNUTRAŠNOST S DIJELOM IZLOŽAKA U DVORANI SLAVNIH

Izumitelju košarkaške igre u spomen, Udruženje sveučilišnih trenera (NABC) u 1949. utemeljilo je Dom slave koji je otvoren u 1968. Nakon obnavljanja u 1985. dogovoreno je građenje novog zdanja; 28. rujna 2002. svrši trajnih sjećanja na velikana košarke priskrbljena je moderna građevina.

James Naismith je u „Kuću slave” uveden u 1959. Prvi upisnik nije igračkom i trenerskom karijerom zavrijedio uvođenje među nezaboravne zagovornike „basketballa”, već kao čovjek koji je igru izmislio i njome silno unaprijedio loptački sport.

„Naismith Memorial Hall of Fame Museum” jest izložbeni prostor koji dobivaju samo osobe naročito zaslužne za dosege „basketballa”.

U igračkom razredu postoji 115 upisnika, u razredu žena samo je jedanaest igračica i učiteljica košarke.

William Jones, tajnik FIBA između 1932. i 1976. godine, prvim je članom izvan Sjedinjenih Država. Ferenc Hepp, istaknuti zagovornik košarke u Mađarskoj, Jonesov dugogodišnji suradnik u snaženju „basketballa” izvan Sjedinjenih Država, u „Dom slave” uveden je u 1980., a Borislav Stanković u 1991. Europska je košarka zastupljena Sergejom Bjelovom (1992.), Julijanom Semjonovom (1993.), Krešimirom Ćosićem (1996.) i Draženom Petrovićem (2002. godine). Među 70 trenera mjesto su našli Cesare Rubini (1994.), Aleksandar Gomeljski (1995.), Antonio

Diaz Miguel (1997.) i Aleksandar Nikolić (u 1998.).

Krešimir Ćosić i Dražen Petrović matične klubove imaju u Zadru i Šibeniku. Krešimir Ćosić, 1948. rođen u Zagrebu, za klub iz središnjeg grada Hrvatske igrao je između 1980. i 1984. godine. S Cibonom je polučivao kup Jugoslavije i pobjedu i Kupu kupova Europe. Dražen Petrović je u majici „Cibone” proveo četiri sezone i s „Vukovima” slavio krune u prvenstvu Jugoslavije i Europe. Razloga je dovoljno za uvrštenje u knjigu i otud što je Zagreb naročit i otud što „Cibona” i Zagreb u visokom svjetskom domu imaju dva člana!

WILLIAM JONES

NOMEN EST OMEN

Iz latinske ostavštine često opetujemo: „Nomen est omen”. Lopta je znakom mnogih igara. U Amerikanaca i dijelom „nomena” mnogih sportskih igara. U nas se piše i kazuje o „baseballu”, „footballu”, „volleyballu” i „softballu”. Jedna između sportskih igara u Sjedinjenim Državama, najamerikanskija igra u Americi, svijetom se širila pod „nomenom” koji je dobila u prvim danima nastajanja, ali nije u svakoj udomljenoj zemlji zadržala svoje izvorno ime.

Webb Elliott je u drugih deset godina 19. stoljeća upisao studij na Rugby Collegeu. U okviru

tjelesnog odgoja kušao je igru „football”. U jednoj je akciji učinio pogrešku; zgrabivši loptu potrčao je s loptom u rukama naprijed. Tako je, rođen „rugby” (1823.), imenovan po koledžu na kojem se „naročita pogreška” i dogodila.

James Naismith je 68 godina nakon nastajanja „rugby” igre „prebacivao i preslagivao” stare elemente u nova loptačka određenja. Iz znanog mu „rugbyja”, u kojemu je i sam bio vrsnim natjecateljem, odbacio je trčanje s loptom u rukama i žestinu sudaranja koja je izbijala iz snage natjecatelja. Između lopte (jajolike) za „rugby” i one

PRVI KOŠARKAŠKI TIM

za „football” izabrao je onu koju se u „footballu” smjelo udarati (jedino vratar rukom) isključivo nogom. Cilj u novoj igri nije imao spona ni s „rugbyjem”, niti s „footballom”.

Prvo prikazivanje „New Games” u 1891. izazvalo je prihvatanje loptanja u kojemu su zadnjom svrhom bili ubačaji lopte u dvije košare za voće.

Frank Mahon je među osamnaesticom polaznika tečaja Međunarodne škole u Springfieldu bio najjači, ali i najotresitiji i najglasniji među buntovnicima zbog svakodnevnog prakticiranja gimnastičkih vježbi, u zimskom razdoblju i čekanju na početak sezone „baseballa”. Kreator

ru „Nove igre” bilo je izuzetno važno kako će reagirati upravo Frank Mahon. I, Mahon je prihvatio igru koja nije imala svoje ime, svoj „nomen”.

„Igra je zaista genijalna”, ozbiljno je primijetio Mahon, te u šali dobacio svome razredniku:

„Zašto ta ideja nije izašla iz moje glave? Tako često se ne ulazi u povijest.”

Naismith je Mahona saslušao, i odgovornu zadovoljnom loptaču:

„Ti također možeš to učiniti, nađi ime igri i nitko te neće zaboraviti.”

„Nazvat ću je Neismithball”, kliknuo je Mahon u silnoj žurbi.

„Nikako, ni u kojem slučaju“, reagirao je Naismith.

Frank Mahon se zamislio, a Naismith ga je motrio...

„Dobro... imamo loptu (ball)... imamo koš (basket)... Neka bude basket ball...”

Frank Mahon spona je između „basketballa” i njegova „Nomen est omena”. Igri je dao ime u 1891. Springfield je gradić u kojemu se zbio dijalog o imenu između izumitelja i prvoga kušatelja. „Springfield College”, međutim, za razliku od Rugby Collegea nije zaradio trajni spomen.

Diplomirani YMCA studenti širili su igru Globusom, kasnije su im u propagandi pripomogli ljudi Crvenog križa, a naročito pripadnici „army” i „navy” jedinica američke vojske.

„Basketball” traje već 114 godina, vinuo se među najpopularnije igre, zaradio je i nova imena, poput „World Games” i „Global Games”, ali se diljem svijeta ne uzdiže pod znakom koji je „basketballu” dao Naismithov štićenik, Frank Mahon.

Talijani su igru između dva koša prihvatili i preimenovali je u „pallacanestro”, Španjolci je tretiraju kao „baloncesto”, Nijemci su je udomljavali, najprije kao „korbball”, ali su imali svoju igru istoga imena, nešto drugačijeg sadržaja. U Finaca „basketball” stoji „korripallom”, u Litavaca ga zovu „krepšinas”, u Mađara je „kosarlabda”.

Slavenski narodi, Poljaci, Česi, Slovaci, Hrvati, Srbi i Slovenci, držali su ime „basketball” tuđicom (barbarizmom) koju treba odmijeniti narodskom riječju. Rusi imaju „kaljico” (koš) i „mjač” (lopta). Dva „nomena”, u spoju, međutim, nisu tvorili prihvatljivo ime, pa je u Rusa ostao „basketbol”. Poljaci, Slovaci, Česi i Hrvati posegnuli su za narodskim riječima s korijenom u praslavenskome i staroslavenskome, u kojim jezicima izvorište nalaze i koš i lopta.

„Košikovu” igraju Česi, „Koszikowku”, imaju Poljaci, u Hrvata, Srba i Slovenaca velike domašaje „basketballa” ostvaruju igrači „košarke”.

BASKETBALLje

IMEkošarka

DOBIOuZAGREBU

HRVATSKI SOKOL

Hrvatski akademski športski klub (HAŠK) je utemeljen u jesen 1903. Na Sveučilištu u Zagrebu tada se svega nekoliko studenata bavilo raznim sportovima, naročito mačevanjem, do čim je Sveučilište pohađalo svega 400 slušatelja. Malobrojna je skupina sveučilištaraca ipak krenula u osnivanje „Akademičkog Sport-Cluba”.

U gostionici „Mirna koliba” je tako 6. studenoga 1903. godine utemeljeno društvo koje je izvorno ime nosilo do prve godišnje skupštine, na kojoj je „ASC” preimenovan u „Hrvatski Akademski Športski Klub”.

Ban Khuen Hedervary u 1903. odlazi s vlasti, nakon dvadesetgodišnjeg stolovanja. Gjuro Szabo, kroničar Zagreba, o pojavama nakon „svrgavanja“ dugovječnog Mađara, u svojoj knjizi „Stari Zagreb“, ostavlja nam svoje viđenje razloga nastajanja športskih društava:

„Naravno, da se je u to vrijeme stvorilo mnogo sportskih društava: to su godine nastanka sporta. Hrvatski akademski športski klub (HAŠK) osnovan je 1903., a godine 1906. osniva se i I. hrvatski automobilski klub i Braća hrvatskog zmaja. Na konfesionalnom temelju stvara se 1907. Hrvatsko katoličko akademsko društvo „Domagoj“, pa Hrvatski katolički kasino. Nastaje Hrvatski građanski sportski klub 1912., Atletski sportski klub Croatia 1913., Hrvatski sportski klub „Concordia“ 1913.“

„Hrvatski Sokol“ uzima kroničar Gjuro Szabo „za staro i iščezlo društvo“, organizaciju koja je priredila „dva impozantna sleta u Zagrebu, koja su imala dočarati južnoslavensko pa i opće slavensko bratstvo u godini 1906. i 1911. „Bili su to svečani dani, puni vjere i pouzdanja, kad su napose Česi i Bugari osvanuli u znatnom broju, a „Hrvatski Sokol“ nije nikada spao na dekorativnu družbu jedne stranke! No kako svaka fatamorgana brzo iščezava, iščezlo je i ovo lijepo priviđenje već 1913. godine.“

„U vrijeme prvog razvitka HAŠK-a bila su u Hrvatskoj i Slavoniji (Hrvatska tada nije cjelovita) osim biciklističkih klubova svega dva ili tri sportska kluba. Tjelovježbom bavili su se jedino Sokoli, kojima je glavna zadaća bila da prikupljanjem omladine u sokolske redove jačaju narodni otpor protiv tuđinskog režima. Kako je bilo očito da će i kod nas sport sticati sve to više pristaša, vodstvo je HAŠK-a držalo potrebnim da sport odmah od prvog početka pridruži Sokolstvu, da bi tako velike snage, koje će se u sportu nesumnjivo razviti, bile u korist Sokolstvu. HAŠK je upravo stoga na tadašnji Hrvatski Sokolski Savez upravio opsežnu spomenicu, u kojoj je razložio ovo svoje stanovište i stavio

prijedlog da se sportska društva prime u Savez, da se zajednički istupa u glavnim i naročito narodnim stvarima, a da se ipak sportskim društvima ostavi slobodan razvoj, kako ga iziskuju specijalne potrebe sporta. Savez nije imao pravoga shvaćanja za stvar, nije predviđao da će broj sportskih društava doskora premašiti i sam broj sokolskih organizacija, pa je spomenicu HAŠK-a odbio.“

Miroslav Tyrš (1832. do 1884.), češki pedagog, u 1862. utemeljio je sokolsku organizaciju. Englezi u šezdesetim godinama razvijaju sustav

MIROSLAV TYRŠ

igara za mladež, Šveđani imaju svoj sistem tjelesnog odgoja, dočim u Nijemaca postoji način tjelesnog odgoja kojemu je upravo Miroslav Tyrš prkosio slaganjem formule koju će prihvatiti slavenske zemlje. Tyrš je sistematizirao sveukupno gimnastičko gradivo po načelima logike, koji sustav su prihvatila sokolska društva za Austro-Ugarske, te Kraljevine SHS i Jugoslavije. Između 1920. i 1941. bio je u nas i školskim programom.

Hrvati su u 2004. obilježili 130. obljetnicu tjelesnog odgoja. Miroslav Friedrich Singer, František Hochman i Andrija Hajdinjak među prvima su istaknutim sokolašima, kojima se pridružuje i Franjo Bučar. Sokolski je prostor razdijeljen na sokolske župe, među kojima je Zagrebačku župu činilo najviše članstva, a čak osam sokolskih društava djelovalo je u Zagrebu. U četiri su društva upoznali igru koju su Česi nazivali „košikova“, igru koju su naši sokolaši prozvali „košarka“, prvih tridesetih godina prošloga stoljeća.

ISIDOR KRŠNJAVI

Povjesničar. Slikar. Kulturni i javni djelatnik. Studirao povijest i povijest umjetnosti u Beču, slikarstvo u Münchenu i Rimu te pravo u Beču. Prvi je profesor povijesti umjetnosti i arheologije Zagrebačkog sveučilišta (od 1887.) i prvi ravnatelj Strossmayerove galerije slika.

Između 1891. i 1896. predstojnik Odjela za bogoštovlje i nastavu. Uveo je svakodnevnu nastavu tjelesnog odgoja u osnovne škole. Zaslužan je za izgradnju mnogih kulturnih i prosvjetnih ustanova u Hrvatskoj, gimnastičkih dvorana u Zagrebu, Karlovcu i Varaždinu. Imenovanjem za predstojnika Odjela za bogoštovlje i nastavu 1891. njegov utjecaj na razvoj Zagreba postaje neposredniji i autoritativniji. Iako nije bio arhitekt, Iso Kršnjavi presudno je utjecao na arhitekturu u Hrvatskoj.

Školski forum je njegova najznačajnija i djelomično provedena zamisao. Sa stanovišta sporta „Forum” je značajan jer predviđa „modernu gombaonicu” i vanjski dio namijenjen vježbanju školaraca, ali i rekreaciji građana. Na temelju vlastitog arhitektonskog programa i regulatornih uvjeta, izrađenih 1893. godine, raspisao je pozivni natječaj za samo odabrane arhitekte. Hermann Bollé, Kruno Waidmann (iz Zagreba), Josip Vancas (iz Sarajeva), te arhitektonske tvrtke Helmer & Fellner iz Beča i Ludwig & Hülssner iz Berlina pozvani su na oblikovanje prostora omeđenog na sjever Kukovićevom (danas Klaićeva), na jug Vojničkom cestom (danas Kršnjavoga), na istok Savskom cestom, a na zapad gradskim zemljištem zvanim Ciglane (danas Kačićeva).

ISIDOR KRŠNJAVI

„Elipsa” je bila žilom kucavicom u sustavu naraštanja sportaša u središnjem hrvatskom gradu. „Gombaonica” je stajala ključnim krovom nad glavama sportu sklonih srednjoškolaca. Pod svodom danas zanemarene gombaonice i na terenima 1935. preuređenog Srednjoškolskog igrališta u Zagrebu je rođen i „basketball”, od 1933. igra u nas zvana košarka. U povijesti hrvatskog sporta vrlo značajnom se doima 1891.

ISIDOR KRŠNJAVI

godina. Isidor Kršnjavi je u Beču promaknut u doktora pravnih znanosti (1.5.1891.). Ljetne mjesec iskorištava za izučavanje školskih sustava u Danskoj, Norveškoj i Švedskoj. Sredinom studenoga ustoličen je za predstojnika Odjela za bogoštovlje i nastavu. U četiri i pol godine djelovanja sagradio je, pregradio i dogradio 90 školskih zavoda i 90-ak crkvi, u hrvatsko je školstvo uveo realne gimnazije novoga tipa.

„Kršnjavi je brinuo i za tjelesni uzgoj hrvatskoga podmladka: uveo je u srednje škole novo gombanje i mačevanje, a u pučke škole šetnje u prirodu“, stoji zabilježeno u „Vijencu“ od 1. ožujka 1927. godine. U svibnju 1896. predstojnik Kršnjavi piše o tjelesnom odgoju: „Još prije povratka Bana iz Italije namjestio sam učitelje gombanja (tjelesnog odgoja) i po mogućnosti odredio im dobru nagradu. Sada je pak stvar zastala. Ravnatelji srednjih škola ne pokazuju dovoljno razumijevanja i dobre volje za uvođenje poduke u gombanju. Akciju za postavljanje dvorana za gombanje u svim srednjim školama zemlje bio bih i ja sam sporo mogao provesti, jer bi za to trebalo 170.000 (forint). U Varaždinu se prva takva dvorana gradi. Kredit sam još ja odobrio i grad je već donio odluku za gradnju.“

Dakako, učitelji tjelesnog vježbanja upravo su oni polaznici „Tečaja za učitelje“ koje je Franjo Bučar probrao, a novac za školovanje (dvije godine) namaknuo Isidor Kršnjavi, isti onaj Bučar kojega je u Švedsku za sport i sport usmjerio upravo Isidor Kršnjavi.

„U travnju sam poslao dvojicu stipendista u Stockholm, na tamošnji Centralni zavod za nastavu gimnastike i time utro put njezinoj sustavnoj organizaciji, koju sam, međutim, mogao provesti samo u Zagrebu. U svibnju sam sam pokrenuo akciju poradi velikog pitanja gradnje škola u Zagrebu i proveo je također pod uvjetima opisanih teškoća“, stoji ubilježeno u „Zapiscima“, dvotomnoj knjizi u izdanju zagrebačke „Mladosti“ (1985.).

Zgrade na Wilsonovu trgu (danas Rooseveltov), uvođenje realnih gimnazija, gombaonice, slanje na školovanje dvojice znatiželjnika u Stockholm, materijalna podrška tečaju na kojemu su se osposobili učitelji gombanja, uvođenje tjelesnog odgoja u škole, nabavka dragocjene opreme, a sve je pobrojeno ostvario čovjek koga, zapravo, imamo uzimati za zbiljskog oca sporta u Hrvata. Jer, da nije bilo njegova djela, izvršenog za nešto više od četiri godine, priča o tjelovježbi i sportu u Hrvatskoj jamačno bi bila drugoga sadržaja.

FRANJO BUČAR

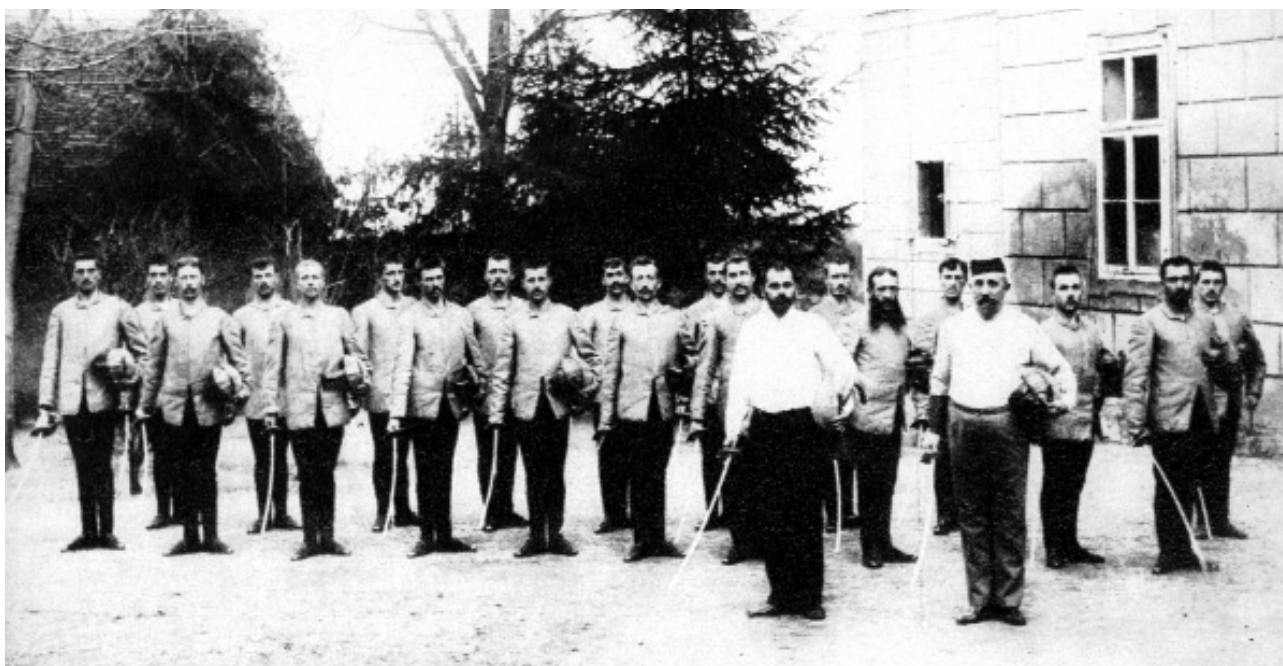
Živio je između 1866. i 1946. Sveukupnih 80 ljeta. Život se u doktoru ugasio u godini prvoga prvenstva države kojoj je Bučar „darivao” utemeljenje Olimpijskog odbora (1919.), a članom IOC-CIO organizacije bio između 1920. i 1946. Franjo Bučar (1866. do 1946.) i James Naismith (1861. do 1939.) u neku su ruku i vršnjacima, s ulogama u sportu. No, dok je izvjesno da je James Naismith zbiljskim „ocem” košarke, odnosno „basketballa”, dotle se „očinstvo” sporta u Hrvata Franji Bučaru, s vremena na vrijeme, priznaje i osporava.

Franjo Bučar je iz Stockholma u Zagreb (1893.) donio loptačku igru koju su zvali „football”. U godinama utemeljenja HAŠK-a, prvog sportskog društva u Hrvata (1903.), kažu kronike, tjelovježba, mačevanje i streljaštvo bili su znanim sportskim aktivnostima. Iako neki autori navode kako je Bučar spominjao „basketball”, izvjesno je kako Bučar i košarka u Zagrebu nisu priče za iste stranice sportskih kronika. Ukoliko je nešto i saznavao o „basketballu”, onda je to gradivo i nalazio u češkim knjiškim izvorima, na kakva saznanja znatiželjne upućuju i svjedočenja Milana Kobalija.

Franjo Bučar ima spomenik u Zagrebu. Stajao je pred Zimskim plivalištem „Mladost”, odnedavno ga prolaznici motre na Trgu Krešimira Čosića. Drugovrsniji kontakti s „ocem sporta” mogući su jedino na stranicama knjiga. U „Enciklopediji fizičke kulture”, izdanoj u Leksikografskom zavodu Hrvatske (1975.), može se isčitati i tekst koji

FRANJO BUČAR

FRANJO BUČAR

Franju Bučara gura u okrilje Khuena Hedervarya, omraženoga bana (1883. do 1903.), u kojem se tvrdi kako je upravo Hedervary u Stockholm (1891.) i poslao Bučara, ne bi li izučio švedski tjelovježbeni sustav, prenio ga u Hrvatsku, i tako prekinuo sponu između češkog i „Hrvatskog Sokola“.

„Sverige“ zemlja, u vrijeme Bučareva boravljenja u Stockholmu, nije bila zemljom igara. „Football“ se Europom širi iz Engleske, prihvaćaju ga i u Njemačkoj, u zemlji tjelovježbenog sustava koji Česi odbacuju upravo svojim sokolskim pokretom. Zagreb znade, na prijelomu dvaju stoljeća, i za „tennis“ igru, a drugo je sve skrb o tijelu, i tjelesnim vještinama.

Izidor Kršnjavi svojata izobrazbu Franje Bučara u Stockholmu. Izidor Kršnjavi, graditelj materijalne baze, i čovjek koji je Franji Bučara omogućio vođenje „Tečaja za učitelje gimnastike za srednje škole“ (1894. do 1896.), također se odbacuje, u slaganju mozaika o počecima športa u Hrvata, u prostoru Zagreba, kao i onom koji nije bio pod tuđinskom okupacijom.

Franji Bučaru poricati zasluge za širenje tjelovježbe i sporta, nije mudrim poslom, iako je posve izvjesnom istina da Franjo Bučar i dvije igre, u kojima Hrvati imaju olimpijska zlata i srebra (rukomet i košarka), nisu ni u kakvom bližem, sportskom, srodstvu. U košarci je „tatek“, kažu Milan Kobali, u rukometu Vladimir Janković.

FRANJO BUČAR

KOŠARKA

Izvori u „Kući slavnih“ ukazuju na 1920. kao godinu prispijevanja „basketballa“ na prostore Hrvatske, dakako, oblikom i veličinom, zemlje posve drugačijom od današnje Republike Hrvatske. Istina, Austro-Ugarsko carstvo, voljom velikih pobjednika I. svjetskog rata, posve je razbijeno. Hrvati i Slovenci od 1918. pišu nove stranice svoje povijesti. U 27 godina „basketballa“, koliko se „nova igra“ širila svijetom, do 1920. u hrvatske i slovenske škole nije dospjela.

Ciril Hočevar, nastavnik tjelesnog odgoja na školi Maribor - Studenci, ispit osposobljavanja za predavača položio je u Zagrebu, u prosincu 1920. kod prof. Franje Bučara. Cyril Hočevar je žudio za diplomom „Tyrševa zavoda“ u Pragu, ali žarku želju nije uspio realizirati. Pragu okrenut, utjehu je nalazio u naručivanju knjiga u središnjem češkom gradu. Prof. Bučaru je Cyril Hočevar tvrdio da su Slovenci, u Sokolu - Studenci 1921. igrali „košarku“, oni u Murskoj Soboti između 1920. i 1926. godine.

Hrvatski sportski povjesničari ne nalaze „slovenski trag” u ranim godinama „basketballa” u Zagrebu. Nijemci su širili „Korb-ball”, kojoj igri Hrvati nisu bili skloni iz otpora germanizaciji. Ciril Hočevar je bio okrenut izvorima u Češkoj, što daje povoda ukazivati na „češki trag” do Zagreba. Italija, sredinom dvadesetih, istjeruje i nepodobne Hrvate u Trstu. Neki se skrasuju na terenima „Elipse” (srednjoškolskog igrališta) u Zagrebu. Kako je „basketball” na Apeninski po-

Basketball

U posljednje doba pored lijepih i zanimljivih američkih športova uvelike se razgranio moderni Base-ball i Basketball. Prvi osobito postao je veoma popularan no i drugi već dobrano mu se pridružuje. Evropske države, Engleska, Francuska, Italija i Španjolska imaju na stotine klubova, a radi ljepote igre dnevno se u većim i manjim gradovima osnivaju. U Evropi prvi javni match odigrao se na Joinvilskim Olimpijadama, gdje je športašima sama igra pružila pravo smisla i ukusa za daljnje propagande ovog športa.

Uistinu ovaj šport svakome je koristan, koji se sa malo pažnje i nastojanja može podići na visoki stepen. Ženski spol gore spomenutih država poznavajući njegovu specijalnu stranu uvedoše ga i u svojem krugu.

Basketball je igra koja daje svom tijelu, plastičnu elastičnost, jer se sve mišice jačaju jednakom jakošću. Svi dijelovi tijela giblju se u isto vrijeme sasna lagano, ali u svakom pogledu korisno.

Basketballova igra sastoji se u glavnome u tom, da loptu koja sliči nogometnoj gledaju bacati je u protivnički Basket (mrežna košarica) koja je postavljena na tri metra visokoj tabli. Momčad se sastoji iz pet igrača koja ubrzo i bez ikakvih većih trajniaga može da se nauči. Lopta koja je u igri može neprekidno prelaziti od jednog igrača na drugog. Igrač nesmiye zadržati loptu više od jednog pasa. Kazne slične su nogometu, ali kod Basketbala najviše se pazi na guranje. Naravno u basketball igri pogrešno je loptu udarati nogom.

Protivnikova je zadaća da uz lijepe situacije postigne i golove. Basketball može se igrati na livadi, dvorištu, tenis igralištu, samo treba dvije mrežne košare, lopta i dobre volje, pak se u tili čas sve neočekivanim uspihom dade napraviti.

MARIJAN MARŽAN, PREDNJAK SOKOLSKOG DRUŠTVA ZAGREB II VEĆ JE KONCEM 1932. GODINE UVEO IGRU KOŠARKE U SOKOLSKU DVORANU

OLIMPIJKA ZULEJKA STEFANINI - TUĆAN, HAŠK, ZAGREB

luotok stigao negdje oko 1907. godine, valja nam prihvatiti istinu o „talijanskom kraku“.

Marijan Maržan, prednjak u sokolskom društvu „Zagreb 2“, koncem dvadesetih godina 20. stoljeća, nalazi u češkoj sokolskoj literaturi pravila igre rukom, nazvane „košikova“ stoga što su Česi izmislili „hazenu“, igru koju bismo imali prevoditi na hrvatski kao rukomet. Prednjak Maržan inicira okupljanje svojih sokolaša na bavljenje „košikovom“ ili „basketballom“. U Češkoj je „basketball“ znan od 1897. godine. Jožef Čermak, iseljenik iz Chicaga, 1920. g. priredio je knjižicu s pravilima i tehnikom igre, te svoj prijevod s engleskog na češki jezik poslao svojim zemljacima u „zlatu Prahu“.

Hazenašice Akademskog Sport Kluba - ASK-a i Građanskog u 1929. prikazale su, u dva navrata, igru „basketball“.

Lucijan Kovačić, HAŠK-ovac, nogometaš, hazenaš, atletičar, zaljubljenik u sport, najprije je, i najznačajnijeg datuma za košarku, 20. siječnja 1929. godine, pod svodom hale C na Zagrebačkom zboru (danas zagrebački velesajam) tada smještenom u Martićevoj ulici, okupio djevojke iz tadašnjih, Akademskog Sport Kluba (ASK) i Građanskog, sportskih društava koja su, uz „Concordiju“, i damama pružala mogućnost bavljenja sportom, unatoč otporima građanske javnosti, na iskušavanje dara za loptanje između „košara“. Kako se „basketball“ dopao hazenašicama, i ponekoj aktivistkinji iz tenisa i atletike, Lucijan Kovačić je 27. siječnja 1929. iznova dozvao iste djevojke „na igru za rezultat“. Rekli bismo danas, prvu javnu utakmicu.

Maša Baranyi, Ivanka Tomljenović, Merca Pavelić, Alice Šetina, Zdenka Radović, Ruža Janović i Matilda Flick bile su (30.VII 1922.) među demonstratoricama „hazene“. Zdenka Radović je sportašicom koja je i sedam godina nakon javnog kušanja hazene, javno se oprobala i u igri „basketball“.

Zdenka Radović, Zulejka Stefanini, Vjera Neferović, Vava Baranyi, Marijana Petričić, Fran-

ciska Šojat i Čaleta (ime se ne nalazi) bile su 27. siječnja 1929. na strani „ASK-a“, dočim su Nada Kremzir, Vera Kremzir, Vilma Sablijić, Mira Brađaška, Mila Petričić i Cerić (imena nema) zastupale boje „Građanskog“.

Zulejka Stefanini je 27. siječnja 1929. živjela 18. proljeće. Jamačno se nije moglo ni slutiti da će stasita djevojka biti sudionicom Olimpijskih igara u Berlinu (1936.), trčati, skakati i bacati, postavljati dugovječne rekorde, te se preobraziti u najuspješniju ženu hrvatskog sporta.

Zahvaljujući Hrvoju Macanoviću, prvom profesionalnom sportskom novinaru, svjedočimo, u zagrebačkim „Novostima“, o povijesnoj utakmici:

„Igralište, tvrdi i hladni beton, pa golovi i gledalište bili su prilično nezgodni za priredbu većeg stila i reprezentativnog karaktera, ali za jednu prijateljsku i domaću igru dobro je došlo. Jer, bez označenog igrališta tačnih dimenzija, bez propisanih golova (tačnije košara) sa odbojnom daskom nije se moglo ni igrati strogo po pravilima. Pa se jučer igralo basket-ball, ali ne u

PRVA EKIPA HAZENAŠICA ASK-A 26. LISTOPADA 1928. S LIJEVA NA DESNO: IVANKA „KOKA“ TOMLJENOVIĆ, ZDENKA RADOVIĆ, ZULEJKA TUĆAN, VJERA NEFEROVIĆ, MAŠA BARANYAI, RUŽICA JANOVIĆ I FRANCISKA ŠOJAT

NASLOVNICA SLUŽBENIH MEĐUNARODNIH PRAVILA ZA BASKET-BALL,
NAKLADA GIMNASTIKON IZ ZAGREBA, 1933.

pravilnom obliku, već onako: prerađeno prema prilikama", zapisao je Hrvoje Macanović, u osvrtu na događanje, u „Novostima“ od 28. siječnja 1929. godine.

„Sudio je, tačnije, nadgledao je igru L. Kovačić“, svjedočio je novinar o sucu dvoboja, novinar koji je igru vidio „sličnijom muškom ragbyju ili hazeni, u posljednje doba“.

Hrvoje Macanović svoje dojmove o igri u 1929. ispisuje kao zapažanja o „basketballu“, kakvom se naziva igra tretirana u prvim prijevodima pravila (1922, 1923) i 1924. za boravljenja u Zagrebu izaslanika Crvenog križa. William Wieland, također Amerikanac, o košarci je zborio, prema svjedočenju Milana Kobalija 29. travnja 1924. u Zagrebu. Amerikanac iz Pariza nije u Zag-

reb došao u svojstvu YMCA emisara, već je zastupao interes „Red Crossa“ - Crvenog križa, organizacije znatno mlađe od YMCA sustava. Iako i katolici idu među kršćane, ostaje nejasnom izostajanje aktivnosti kršćana, na hrvatskom prostoru, iz aktivnosti širenja „basketballa“, iako je dopustivo svaku pasivnost katolika razumjeti kao apstinenciju zbog čvrste organizacije Hrvatskog sokola, pokreta u nas preuzetog iz Češke, gdje katoličkih organizacija nije ni bilo, ili su bile posve pasivne. U Zagrebu se i u 2005. može čuti o bacanju na koš „horokom“, ali tridesetih ljeta 20. stoljeća nikome na pamet nije palo novu igru nazivati „kosarlabdom“, kako Mađari (od 1912) zovu „basketball“.

Utjecaj Čeha, i njihova jezika, značajan je u traženju hrvatskog imena „basketballu“. John Oliver Ames, Milan Kobali, Zdenko Tončić i Božidar Stefanini, u zimu 1932/1933. godine, željeli su „basketballu“ iznaći hrvatsko ime, te u prijevodu pravila što više tuđica zamijeniti domaćim pojmovima. Košarkaški zanesenjaci, na ulasku u dvadeseta životna proljeća, naslonili su se na engleski, te prijevode na francuski, njemački i češki.

„Basketball je odbačen najlakše pošto nismo željeli strani izraz i tražili smo nešto u duhu našeg jezika“, zapisao je Milan Kobali, glavni organizator zahtjevna posla, u članku „Stvaranje košarke u Zagrebu“.

Milan Kobali je ideju o nazivlju, jamačno, uozbiljio na temelju saznanja o nastanku riječi „nogomet“, koju je izmislio Slavko Rutzner Radmilović, student slavistike, i pristalica igre lopotom, koju je u Zagreb donio Franjo Bučar, iz Stockholma, pod imenom „football“. Iako je „ball“ sukus svakog igranja s tijelom u obliku kugle, Slavko Rutzner Radmilović u imenu zanemaruje „loptu“ i slaže „nogomet“ od riječi noga i meta, slijedeći kovanicu „puškomet“ (puška i meta).

Kobalijeva je „jezična skupina“ svela svoj izbor imena na „košovku“, „košomet“, „koškavanje“ i „košarku“. Svakoj od tri prve riječi nalaze bitne nedostatke i odlučuju se za „košarku“.

B. PALČIĆ, ZAGREB

Ulica Kraljice Marije 6

Telefon 26-77

FILIJALA:

Beograd, Balkanska ulica 24, Telefon 2-61-01

IZRAĐUJE PRODAJE

**SPORTSKE
SOKOLSKJE
ŠKOLSKJE**

potrepštine za tjelovježbu

Sav pribor za basket-ball (košarku):

košare (željezni obruč s mrežom)

lopte

dresove

cipele (s kromiranim đonom)

kompletne

složive i pomične stalke

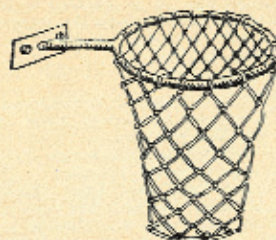
Sav pribor za odbojku (Volley-ball):

dresove, cipele, lopte za odbojku

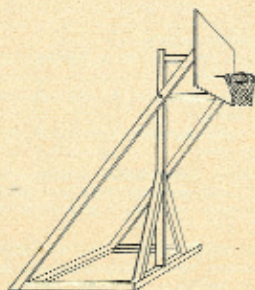
nadalje:

sprinterice, dresove, trenirke, medicinke (Medicin-ball), skijaška odijela i kape, skijaške cipele, sokolska vježbovna odijela, sokolske odore, nepromočive kapute (Windjucke), civilna odijela...

Tražite besplatni katalogi

KOŠARA (Basket)

PRENOSNI STALCI

„Do izraza smo došli zapravo zato što smo u samom početku englesku riječ „basket“ preveli, i u početku tako i upotrebljavali, našom riječi „košara“. Posljednje „a“ je otpalo i na preostalo „košar“ pridodali smo čest završetak u imenicama našeg jezika „ka“, te je proizašla „košarka“, „posvjedočio je Milan Kobali o dilemama zamjene, u hrvatskom, za originalno „basketball“.

„Košarka“ nije primljena objeručke. Nijemci su 1936. „basketball“ prihvatili u olimpijski program. Knjižica o novoj igri kazivala je o „Korb-al - basketball“ igri. U našim prilikama dugo se dvojilo i pisalo o „basketbalu“, „košikovki“ i „košarki“. U zagrebačkom dnevnom listu „Novosti“ (broj 161. od 12. lipnja 1939. godine), u izvještaju o nadjačavanju sušačke „Viktorije“ i zagrebačkog „Sokola 2“ pisalo je o „revanche“ utakmici u „košarci-basketballu“.

„Basketball“, „košikova“ i „košarka“ dugo su rabljene riječi. Herman Keber, u tridesetim godinama, autor je knjižice koju je naslovio s „Vježbanje koškanja“. U časopisu „Soko“, koji je izlazio u Ljubljani, izvjesni M. Mudrinić oglašio se na ovaj način o „koškanju“:

„Mislim da je naziv košarka za basketball daleko prikladniji. Košarka je vrsta loptanja kod koje se lopta baca u košaru, odnosno koš, upravo onako kako se odbojka igra loptom kod koje se lopta odbija s vlastitog prostora u prostor protivnika. Naziv košarka podudara se uostalom s češkim nazivom košikova, tj. košikova hramičem, igra loptom pomoću košara.“

Svake jezične rasprave imaju biti suvišnima otud što se „basketball“ snažno ukorijenio u Poljskoj, Češkoj, Slovačkoj, Hrvatskoj, Srbiji, Bosni i Hercegovini i Sloveniji, ali pod imenom koje su mladi Zagrepčanci osmislili prije 73 godine.

LUCIJAN KOVAČIĆ

ali nepoznata dana i mjeseca rođenja. Ono što su autori knjige uspjeli pronaći jest, da je rođen 1899 u Gospiću, a umro u Zagrebu 28. kolovoza 1960.

Lucijan Kovačić, najprije je, i najznačajnijih datuma za košarku, 20. i 27. siječnja 1929. godine, pod svodom hale C na Zagrebačkom zboru (danas Zagrebački velesajam) tada smještenom u Martićevoj ulici, okupio djevojke iz ondašnjih, Akademskog Sport Kluba (ASK) i Građanskog i organizirao prvu javnu trening, a zatim i službenu košarkašku utakmicu.

„Sudio je, tačnije, nadgledao je igru L. Kovačić“, svjedočio je novinar Hrvoje Macanović, o sucu dvoboja, novinar koji je igru vidio „sličnijom muškom ragbyju ili hazeni, u posljednje doba“.

Lucijan Kovačić je u 1923. godini vođen kao student tehnike. „HAŠK 1903 - 1923“ knjiga o, u Zagrebu prvo utemeljenom športskom društvu (1903), svjedoči o Kovačiću kao izuzetno važnoj športskoj osobi. U 1923. godini, Kovačić je vođa nogometne i hazenaške sekcije HAŠK-a, savjetnik i pomagač mladima, izuzetni organizator i aktivni učesnik na športskom borilištu. U hazeni je istaknuti vođa, učitelj i sudac, priznat na rukoloptačkom prostoru, koji je učenice Realne ženske gimnazije, zapazivši ih u 1921. godini, pridobio za aktivnost pod trobojkom HAŠK-a, te ih u 1925. promaknuo u prvakinje Jugoslavije. Uz sav organizatorski trud, Lucijan Kovačić je trkač i skakač motkom. U dvadesetim godinama i jugoslavenski rekorder (301 cm).

SREDNJOŠKOLSKO IGRALIŠTE

Dr. James Naismith je „basketball” izmislio u zimu 1891. godine. Žitelji grada Zagreba u to vrijeme poznaju koturanje (biciklizam), klizanje i sokolsko vježbanje, dočim su od ranije znani i „vojni sportovi”, streljaštvo i mačevanje. Hutterovo kupalište, smješteno u trnjanskom rukavcu rijeke Save, nikako nije bio sportskim objektom. Hrvatski Sokol utemeljuje se u novoizgrađenoj zgradi (u 1883. godini) i danas dobroizgledajućoj i stojećoj nasuprot južnoj strani Hrvatskog narodnog kazališta.

Ispod „sokolane” utočišta su nalazili i poklonici klizanja, tenisa i nogometa. Između 1883. i

1903. godine javna je gradnja u gradu Zagrebu vrlo intenzivna, pa gradski oci nastoje osigurati i gradske prostore za aktivnost brojnog članstva mnogih sportskih društava, učestalo nastajalih iz silne želje da se tuđinu i kroz sport suprotstave u nakanama o, najprije, germanizaciji, a onda i mađarizaciji.

Trg Mažuranića i Marulićev trg nisu dugo vremena ostajali stjecištima poklonika sportskih igara. Izidor Kršnjavi nove površine za zagrebačku mladež nalazi iza bloka izgrađenih školskih zgrada, smještenih između Savske, Kačićeve, Klaićeve i danas ulice Izidora Kršnjavog.

Potkraj 19. stoljeća učenici Trgovačke akademije i dviju gimnazija nisu stalno mogli računati na vježbačku aktivnost. Između dva svjetska rata na njihovim su športskim terenima građene vojne barake u koje su prihvaćane izbjeglice koje su uzmicale pred talijanskim vlastima.

Sredinom tridesetih godina minulog stoljeća „Elipsa“ se preuređuje i širi prema zapadnoj strani grada. Za svečanog otvorenja (1. i 2. lipnja 1935.) brojni znatizeljnici mogli su svjedočiti utakmici rukometaša, te na „Srednjoškolu“ zapaziti igrališta za tenis i košarku, kao i trkališnu stazu. Uređenje sportskih terena upotpunjuje Sokolski dom (1933.) i danas stojeća zgrada pred ulazom AGG fakulteta.

„Gombaonica“ na „Elipsi“ stoji od 1. lipnja 1896. Niču udruženja poput Arx i X, dopuštenje za vježbanje na „Elipsi“ dobivaju nogometni klubovi HAŠK i Akademija. Članovi Sokola Zagreb II, spominjani kao „cvajeri“, sredinom tridesetih, razvijaju silnu košarkašku aktivnost, a pridružuju im se i srednjoškolci prof. Vladimira Jankovića (članovi UTV đачkog društva). Na Srednjoškolskom igralištu u 1939. odmjeravaju se zagrebački i sušački košarkaši,

što će reći da je i košarkaški izvor na slavnome zagrebačkom sportskom izvorištu i sastajalištu.

Košarkaši i rukometaši, u 1945. godini, skloni obnovi košarkaške aktivnosti sastaju se na „Srednjoškolu“, ali koševе sele na Šalatu, na prostor koji je izrastao u tenisku meku. Uobličeni u „Slaviju“, međutim, na Šalati ne ostaju dugo. U sjećanju traje organizirano prvenstvo Jugoslavije (u 1947. godini), Kup Jugoslavije (1961.) za košarkašice, te gostovanja Harlema (1963.) i NBA All Stars Teama (1964.).

Košarkaški razlaz na Šalati dogodio se u dva navrata. Košarkaši i košarkašice spuštali su se u Tuškanac, uz Miramarsku cestu i na Savu. Košarkaši „Akademičara“ zadnji su svoj dom imali u „Gombaoni“ i dvorani Zavoda za fizički odgoj u Kačićevj ulici. Gradski oci, zadnjih godina, pripravljaју projekte za „podkopavanje“ Srednjoškolskog igrališta, iskopima za garažni prostor (800 automobila). Sve što je Zagreb dobio u sportu, valja znati graditeljima, izraslo je na „Srednjoškolu“. Ima li itko s voljom da poniranje zagrebačkog sporta veže uz selidbu (1987.) I. muške realne gimnazije?

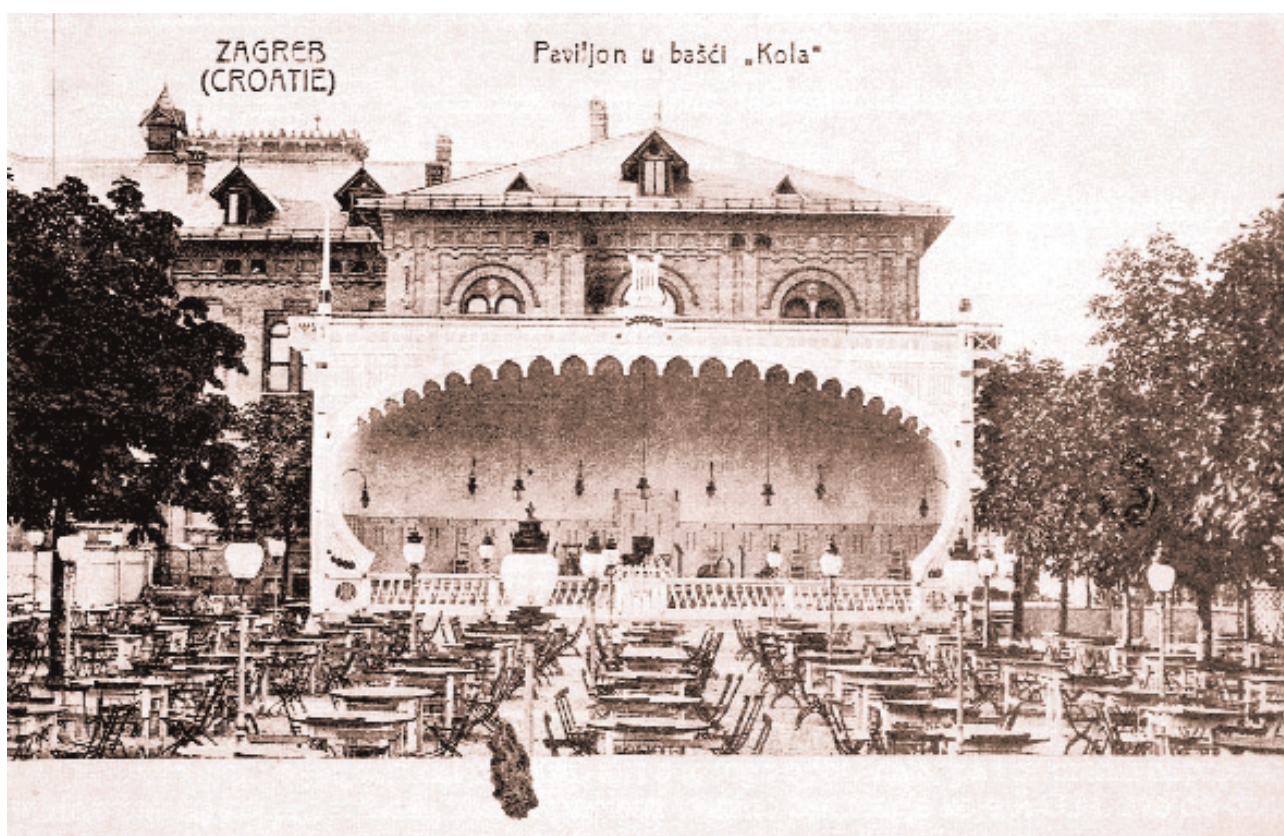
KOŠARKAŠI SOKOLSKOG DRUŠTVA ZAGREB II NA SREDNJOŠKOLSKOM IGRALIŠTU U ZAGREBU SREDINOM TRIDESETIH

KOŠARKAŠI SOKOLSKOG DRUŠTVA ZAGREB II NA SREDNJOŠKOLSKOM
IGRALIŠTU U ZAGREBU SREDINOM TRIDESETIH

OTUŽAN IZGLED "GOMBAONE" DANAS. AUTOMOBILI I GRAFITI. A SPORT? TRADICIJA?

SOKOL2-“CVAJERI”

Knjiga „H.A.Š.K- 1903-1923“ zorno svjedoči o sportskim aktivnostima naraštajaca u Zagrebu, u godinama do početka i nakon svršetka I. svjetskog rata, što će reći da pruža istine o kakvih 16 djelotvornih ljeta. Iz zanimljiva štiva jasno se razaznaje stanje sa sportskim igrama, pa tako proizlazi da je HAŠK imao lako-atletsku i plivačku sekciju, dok su, uz temeljni nogomet, razvijene aktivnosti u „lawn tennisu“ i „hazeni“. O košarkaškoj aktivnosti među studentima u knjizi nema nikakva traga, mada je o „basketballu“ u Zagrebu pisano i u 1920. godini, tri ljeta prije obznanjivanja HAŠK-ove spomen knjige.

Sokolska organizacija, u vrijeme utemeljenja prvoga sportskog kluba u Hrvata, bližila se 30. rođendanu. U godini obilježavanja 20. obljetnice HAŠK-a (1923.), vođe Sokolske župe Zagreb nisu otvarali vrata sportskim igrama. Iako je sokolstvo prispijelo u Hrvatsku iz Češke, ipak je tipično češka sportska igra svoje leglo savijala uz zagrebačke akademce, jer su sokolske organizacije loptačkim igrama bile vrlo nesklone, čemu u prilog svjedoče i „haškovci“, javnim žalovanjem zbog odbijanja čvrste suradnje sa Sokolom.

Iz dokumentacije springfildskog „Doma slav-nih“ dokučiv je podatak kako je „basketball“ na hrvatski sportski prostor pokucao u 1920. William Wieland iz Pariza, iz središta Crvenog križa, u Zagreb prispijeva u 1924. YMCA nije bila okupirana zemljom s Jadranskim morem, pa je program širenja „dječjih igara“ osmislio za svjetskoga rata vrlo djelotvorni Crveni križ. Iza boravka Amerikanca iz Pariza, izgleda nije ostalo ni igrališta niti tragova „basketballa“, već jedino podataka o sokolskom ručku, u restauraciji „Kolo“, dakako u organizaciji ljudi iz sokolske organizacije.

„Sokolski vjesnik“ župe zagrebačke (br. 6, jun 1925.), koji je uređivao Ante Brozović, dvije godine nakon izlaska knjige „HAŠK 1903-1923“, piše o „basketballu“, iako je nejasno otkud potreba za obznanjivanjem nove sokolske prakse. No, ako to nije posljedicom boravka američkoga profesora, onda je, najvjerojatnije, Franjo Bučar potaknuo svoje „sokolaše“ na popuštanje stege spram loptanju u sokolanama.

„Prema zaključku tehničkog odbora zagrebačke župe određena je obligatorno Hazena za ženski naraštaj, a Baket-Ball za muški naraštaj. Utakmice u igrama izvršit će se najprije u društvima, a najbolji igrači i igračice biti će kao reprezentacija društva, koja će voditi utakmicu sa reprezentacijom drugoga društva. Za najviše postignutih bodova u jednoj i drugoj utakmici dobit će nagradu, koja ostaje u posjedu društvu do slijedeće borbe“, stoji zabilježeno u „Sokolskom Vjesniku“ iz 1925.

DALI IME KOŠARCI: ZDENKO TONČIĆ (9), JOHN OLIVER AMES (6), ZVONIMIR NEFEROVIĆ (5), BOŽIDAR STEFANINI (7) I MILAN KOBALI (3)

Hrvoje Macanović široko znani novinar novina, radija i televizije, zapravo je pionir poslova propagande tjelesnog odgoja i sportskih igara. Vršnjak HAŠK-a (rođen 1904.) već u 1926. godini postao je profesionalnim žurnalistom, ali će svoje sklonosti spram djelovanjima u najrazličitijim sportovima izmiješati s obnašanjem i uloga u sokolskoj organizaciji. Hrvoje Macanović ostavio je traga i o ustroju Zagrebačke sokolske župe, u godinama prvoga spominjanja „basketball“.

U Zagrebu su djelovale osam župa, ali su samo četiri društva upražnjavala „basketball“, među kojim društvima „Sokolsko društvo Zagreb 2“ ima najviše zasluga za razvoj košarke u Zagrebu, ali i u Kraljevini Jugoslaviji, budući su njegovi članovi palili vatre „basketballa“ i u Beogradu, poglavito u tridesetim godinama, u vremenu vrlo žive košarkaške djelatnosti „Cvajer“, utemeljenih 1. listopada 1921.

„Sokol 2“ je sjedište imao u realnoj gimnaziji na Wilsonovom trgu 11. Članovi društva vježbali su u dvorani realne gimnazije, te osnovnim školama u Varšavskoj i Krajiškoj ulici, a imali su i ljetno vježbalište. „Sokol 2“ je imao odsjeke plivača, atletičara, skijaša, stolnotenisača, odbojkaša i košarkaša. No, iako je „basketball“ zadan sokolskoj organizaciji, u sokolana-

ma nema loptanja. U 1929. godini u Zagrebu se događa javno predstavljanje „basketballa“, kojemu svjedoči i Hrvoje Macanović, ali među „djevojkama za povijest“ loptanja nalazimo igračice hazene, u članstvu „ASK-a“ i „Građanskog“, među kojima i Zulejku Stefanini, tada 17-godišnju atletičarku u HAŠK-u.

Marijan Maržan je u „Sokolu 2“ izvršavao zadatke prednjaka, ali je bio širih pogleda na igre od drugih prednjaka. Maržan je vrlo pomno pratio literaturu koja je stizala iz Čehoslovačke, iz zemlje izvornog sokolstva, i u njoj nalazio pravila i tehničke naputke o igri koju Česi imenuju „košikova“. U zimi 1932/33. prednjak Maržan okupio je dečke i upoznao ih s novom igrom.

„Sokol 2“ je tridesetih godina posve usamljen u zagovaranju „basketballa“. Maržanova ideja o novoj igri, međutim, nije bila napuštena. Opstanak igre navaljuju na svoja pleća učenici zaključnih razreda (rođeni između 1913. i 1915.) škola

iza kojih se prostiralo igralište „Elipsa“. Milan Kobali, Zvonimir Neferović, Zdenko Tončić, Božidar Stefanini, Franjo Birtić i John Oliver Ames udarnički djeluju na produbljivanju saznanja o „košikovoj“, pravilima i tehnici igre, da bi nakon otvaranja srednjoškolskog igrališta (1935.) pohitali i u javne nastupe.

To zapravo znači da je u hrvatskoj košarci „Sokol 2“ izvornim društvom, osebujnom skupinom sportaša, kakvim se društvom u hrvatskom nogometu uzima upravo HAŠK. U povišnom smislu, posve je nepotrebno razglabati o razini tadašnjeg loptanja, s koševima ili bez „košara“, o važećim pravilima loptanja, o količini košarkaških igara ili nekim odlikama koje su svojim moderne košarke, jer je prvenstvo „Cvajera“ izvan ikakvih dvojbi. K svemu, „Sokol 2“ je prvi išao u inozemstvo (Italija i Čehoslovačka) i prvi je u Zagrebu (1939.) organizirao utakmicu, pred mnoštvom znatiželjnika izme-

UTAKMICA SOKOLSKOG DRUŠTVA ZAGREB II I VIKTORIJE SA SUŠAKA NA SREDNJOŠKOLSKOM IGRALIŠTU U ZAGREBU 1939.

đu „Sokola 2” i sušačke „Victorije”, kojoj je družini sportaša „Sokol 2” najprije bio u gostima.

Nije na odmet ovdje kazati i nekoliko riječi o „protivnicima” Zagrepčana, športašima s lijeve obale Riječine koja je dvadesetih i tridesetih godina minuloga stoljeća, bila je granicom između Italije i Jugoslavije. U dva svijeta, naravno, razvijali su se i različiti sportovi, a loptalo iz različitih razloga.

„Victorija” je bila pretežno društvom plivača, ali darovitost je nalagala i raznovrsnost. Plivači su igrali vaterpolo, neki su se i nogometali, pod konac tridesetih ljeta, pred ulazak u ratovanje, Sušačani su prakticirali i „pallacanestro”, igru između obruča koju su uzimali za posebnost susjeda u Rijeci pod Italijom.

Zagreb se uzima za kolijevku košarke. Sušačani, pak, u ljetopisima, ističu da je „prva službena utakmica u povijesti” Hrvatske odigrana na Sušaku. Knjiga o „Victoriji” svjedoči faksimilom zapisnika o susretu održanom 8. lipnja 1939. Loptanja pod vedrim nebom obavilo je sedam Sušačana i osam članova zagrebačkoga društva „Sokol 2”. U prvome je poluvremenu nadjačavanje ispalo 15:15, u drugome su gosti ostvarili 15:13, te sveukupno 30:28 pobjedu.

I, kad je kod povijesti, i „prve službene” utakmice u nas, k tomu i međugradskoga susreta, nužno je ispisati imena pionira nadjačavanja između dva obruča:

Božo Grkinić, Vlado Polić, Nikola Grego, Ivan Šafar, Jozo Banić, Mladen Bezjak i Ersilio Šikić bili su na strani „Victorije”, a Zdenko Tončić, Franjo Pučko, Vlado Tešin, Franjo Birtić, Josip Kozjak, Zvonko Neferović, Marijan Maržan i John Oliver Ames na strani gostiju iz Zagreba. Uloge kapetana izvršili su Božo Grkinić i Marijan Maržan, Božo Grkinić koji je kapetanom košarkaša bio 1947. u Pragu, na europskom prvenstvu, a 1948. kapetanom vaterpolista 1948. na Igrama u stradalom Londonu, na prvim Igrama iza II. svjetskog rata.

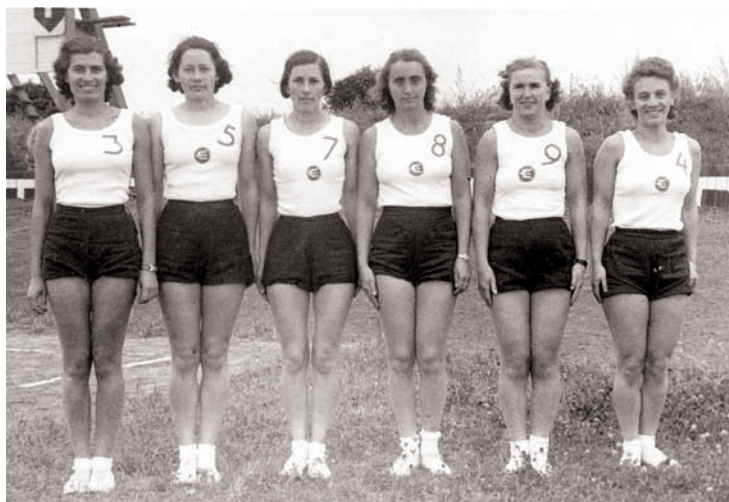
SUŠAK, LIPANJ 1939. GODINE; UTAKMICA VIKTORIJA - ZAGREB II
MARIJAN MARŽAN PREDAJE ZASTAVICU BOŽI GRKINIĆU

Sušačka »Victorija« gostovala je u nedjelju u Zagrebu protiv Sokola 2 na utakmici u olimpijskoj igri košarka. Gosti su se s 20:14 zgoditaka revanširali za 28:30 poraz, što su ga tri dana prije pretrpjeli na svom terenu. — Na slici se Maržan sprema na pucanje, a pred mrežom gostiju su Šikić, Šafar, Grkinić i Neferović.

ZDENKO TONČIĆ (9), JOHN OLIVER AMES (6), ZVONIMIR NEFEROVIĆ (5), BOŽIDAR STEFANINI (7) I MILAN KOBALI (3), ZDENKO TONČIĆ (9), JOHN OLIVER AMES (6), ZVONIMIR NEFEROVIĆ (5), BOŽIDAR STEFANINI (7)

ZDENKO TONČIĆ (9), JOHN OLIVER AMES (6), ZVONIMIR NEFEROVIĆ (5), BOŽIDAR STEFANINI (7) I MILAN KOBALI (3), ZDENKO TONČIĆ (9)

Izvorni „Sokol 2“, dakako, imao je začetnike kojima pripada prednost u spominjanju, među kojima su glavne uloge zaslužili ini „Cvajeri“ koji su aktivnost između dva obruča nastavili i nakon II. svjetskog rata, u godini utemeljenja organizacije (1945.) obljetnicu koje obilježava i publikacija o 60 godina Zagrebačkog košarkaškog saveza.

Sokolsko prvenstvo Kraljevine Jugoslavije, održano u Borovu (27. i 28. rujna 1940.), znači i prinudni raspust generacije koju je na „košikovu“ potaknuo sokolski prednjak Marijan Maržan, kasnije igrač „Sokola 2“ i sudac. Na sreću, značajan broj „Cvajera“ preživio je u ratnim stradanjima, i u 1945. krenuo u oživljavanje igre s najvećom loptom.

Milan Kobali, Zdenko Tončić, Jovan Đan Tomić, John Oliver Ames, Franjo Birtić, Zlatko Kovačević i Zvonimir Neferović, ali sada u 30-im životnim ljetima, zaorali su 1945. na Šalati novu brazdu u hrvatskoj košarci. Majice i papuče brzo su prepustili mlađima, a sami se latili trenerskih, sudačkih i funkcionarskih uloga, u stalnom spominjanju Božidara Mačešića, Sinobada, Tonkovića, Tomislava Vrkljana, Josipa Kozjaka, Božidara Stefaninija, Anđelka Volzajna, Franje Pučka, Franje Podboja, Josipa Bingule, Josipa Odhazela, Vlade Tešina i drugih pripadnika „Cvajera“.

„Cvajeri“ su obnovili aktivnost i pozornice u Zagrebu, i ubrzo su se sa Šalate razmilili poput rakove djece. „Slavija“ je bilo drugo njihovo izvorno djelo, onda Zagreb dobiva „Element“, „Slobodu“, „Akademičar“, „Mladost“, pa „Metalac“, „Dinamo“, „Naprijed“... i mnoge druge klubove. U 60 godina zagrebačkog Saveza košarkaških organizacija pod izvornim imenom održala se jedino „Mladost“, dočim su „Element“ i „Sloboda“ najviše puta upadali u matične knjige košarkaških organizacija u Zagrebu, sve do sadašnjeg imena „Zrinjevac“ i „Cibona“.

MARTINOVKA

Dragutin Grgec je životni i radni vijek posvetio novinarstvu. U Zagrebu je rođen 1922. godine. Uz rodni je grad ostao čvrsto vezan, otud i njegovo svjedočenje nekim malo poznatim zbivanjima vrijedi uzimati za istine vrsna i pouzdana kroničara, poglavito u događanjima oko „basketballa“, koji će tridesetih godina biti, upravo u Zagrebu, preimenovan u „košarku“.

„Bio je najstariji od trojice braće Arapovića, a zvali smo ga Arap. I ne samo što je bio najstariji, nego je bio i najsnažniji i najspretniji, te su ga uvijek slušali na Martinovki. Ime mu je bilo Ivan i kasnije je u zagrebačkome športu imao zapaženu ulogu, osobito u košarci.

Drugi brat Arapović bio je Stanko, a treći vižljast i visok Drago. Ovoga smo zvali Digo, a bio je najbolji dribler u gradu. Za inat je igrao nogomet u zagrebačkome Metalcu, posljednjemu klubu na ljestvici četrdesetak klubova razvrstanih po razredima.

Braća Arapović su bili među najpoznatijim, te smo se mi ostali često okupljali oko njih. Dospelili su se iz Istre, bježeći od Talijana. Stanovali su u Koranskoj 6. U Istri su stekli veliko znanje o košarci i drugim modernim športovima, koji su kod nas bili u povojima. Zato im je bilo drago što mogu zaigrati upravo košarku.”

Podrijetlom s ondašnje zagrebačke periferije (Jutarnji list i Sportske novosti, između ostalih izdanja Europa press holdinga, danas stoluju u Koranskoj), Grgec svjedoči o zbivanjima u vre-

menu o kojem se rijetko govori, a još manje znade, iako je upravo Martinovka bila stjecištem mnogim uglednim sportašima, pa i nogometašima slavnog „Građanskog“, kojemu je upravo na Martinovki u 1924. izgrađeno i loptačko borilište.

U knjizi „Zanzibar u Zagrebu“ iscrpni je kroničar ispričao zgode o Arapovićima kao košar-

kašima, nogometašima, ali i rukometašima, mada su Arapovići izbjegli iz kraja (tvrdili su da su došli iz Trsta) u kojemu se za rukomet jedva znalo do potkraj 20. stoljeća. Istina je međutim, da su Arapovići bili udarne snage upravo rukometaške družine „Martinovke” u vrijeme NDH (intenzivno natjecanje uz sudioništvo dviju njemačkih sekcija) upućuje upravo i na darovitost trojice Arapovića, u obitelji u kojoj je bila i sestra, ali bez traga o sportskoj aktivnosti.

Ivan Arapović je izuzetno zanimljivom osobom sportske povijesti grada. Nije riječ o sportovima, golovima i bodovima koliko o jedinstvenoj ulozi „menadžera”, kako se danas kaže za osobe koje djeluju snagom, voljom i materijalnim sredstvima. U prvim godinama Nezavisne Države Hrvatske, najstariji je Arapović prelazio u četrdeseto životno desetljeće. Jedinstveno obdaren, snalazio se na sebi svojstvene načine. Ivan Arapović je bio pokrovitelj, ali i najbolji rukometaš družine koja je imala biti prvakom

ZDENKO TONČIĆ (9), JOHN OLIVER AMES (6), ZVONIMIR NEFEROVIĆ (5), BOŽIDAR STEFANINI (7) I MILAN KOBALI (3), ZDENKO TONČIĆ (9)

Zagreba, da se na odlučnoj utakmici, s „Meteorom”, nije dogodio fizički napad na suca, zbog čega je „Martinovka” teško kažnjena.

Ivan Arapović, prema priči njegovih vjernih suradnika, svoj novi kraj nazivao je Zanzibar. U godini 1932. u Zagrebu nije bilo puno različitih sportova. Sokolaši su tjerali gimnastiku i ponešto lake atletike, dočim su na mala vrata iz sokolske organizacije, curila i saznanja o košarci. Iako su Dragutin i Ivan i sami bili članovi sokolske organizacije, nisu dugo mirovali. U 1937. godini, na terenima Zagrebačkog klizačkog društva (ZKD), Arapovići su utemeljili i košarkašku družinu, tvrde, prvi košarkaški klub u hrvatskoj košarci.

Ivan Šafar je dragocjenim izvorom o aktivnosti košarkaša na Martinovki. Rođeni je Delničan (1915.) trgovačku školu polazio na Sušaku. Svojoj strasti skijanju, na Sušaku je dodao i aktivnosti u košarci, u igri koju su vaterpolisti „Viktorije” prekaleмили od riječkih Talijana. U Zagreb stiže 1937. upravo u godini utemeljenja KK Martinovke. Ivan Šafar je u 2005. godini svjedočio o jedinstvenosti braće, među koje je i stupio, tjeran potrebom za raznovrsnom sportskom aktivnošću, jer je u Zagrebu igrao i nogomet, bavio se skijaškim trčanjem i atletikom.

„Nije bilo stalnoga nastupanja”, svjedočio je najdugovječniji košarkaški izvor. „Igralo se od prilike do prilike, tu i tamo poneka utakmica. Jedva se se sjećam sadržaja naše košarkaške aktivnosti”.

Tri Arapovića i još dvojica nužnih igrača, kažu da je tako bilo. I za života, Arap i Digo nisu se sjećali vrljih pojedinosti. Košarkašku „Martinovku”, međutim, nitko ne poriče, dečki su bili, igrali, za rata „mirovali”, i oglasili se u

ljeto 1945. U kolovozu 1945. žitelji Martinovke iznova svjedoče košarkaškoj aktivnosti, iznova s braćom Arapović u glavnim ulogama.

Sačuvani papiri o počecima „Elementa“ (pristali bi bilo pisati o „Martinovki“ pod novim imenom) upućuju zainteresirane na okolnosti, te imena i prezimena ljudi koji su se vratili na mjesto događanja velikih ljubavi. Ivan i Drago Arapović su na čelu skupine sportskih entuzijasta, a pridružili su im se Ivan Dim, Nikica Šoštarić i nekolicina drugih.

Savez sindikata kemijske industrije Hrvatske uzima „Element“ pod svoje pokroviteljstvo. U prvoj, toj 1945. godini, „Element“ nastupa na zagrebačkim terenima. Braća Arapović, Crnčec, Vidiček, Štagljar, Nikola Šoštarić, Hojić, Džcamonja i Đuro Knežević zastaju iza „Slavije“, „Mladosti“, „Slobode“, „Akademičara“ i „Dinama“.

„HAŠK“, „Concordija“ i „Građanski“, tri vrlo sportska društva, nisu i u 1945. ostali s istim imenima. Zagrepčanci i danas kude i proklinju one što su izvršili „harakiri“ nad imenima, utoliko jače što su sportaši ukinutih klubova zaigrali i u novim sportskim sredinama, pa tako i u „Elementu“. Usud „Martinovke“, međutim, obogatio je upravo vječnu mijenu „nomena“ kluba koji je zbog urbanističkih razloga u 1953. preselio na Trešnjevku, i na Trešnjevci ostao do obilježavanja 60. obljetnice koševa u družinama podno Sljemena.

Sindikata u 1946. reorganizirao je svoj ustroj. „Element“ prihvaća Savez sindikata kemijske i prehrambene industrije, a klub se preimenuje u „Jedinstvo“, pod kojim imenom ulazi i u završne borbe prvenstva ranije države, naravno s braćom Arapović u glavnim ulogama. No, što su se imena više i češće mijenjala („Jugomontaža“, „Monter“, „Montažno“, „Trešnjevka“, „Industromontaža“, „Montmontaža“), klub je sve dalje bio od početnih uvrštenja na kvalitativnoj ljestvici.

Zdenko Tončić i Zvonimir Neferović, dva izvorna člana „Sokola 2“, među prvim aktivisti-

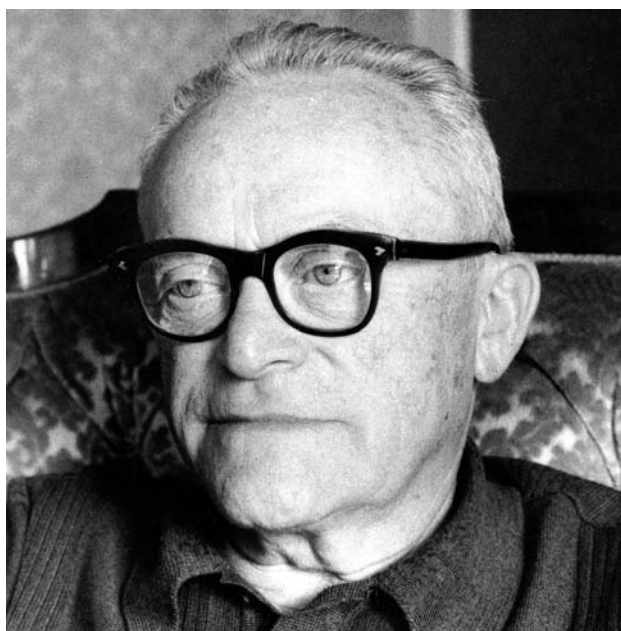
ZDENKO TONČIĆ (9), JOHN OLIVER AMES (6), ZVONIMIR NEFEROVIĆ (5), BOŽIDAR STEFANINI (7) I MILAN KOBALI (3), ZDENKO TONČIĆ (9)

ZDENKO TONČIĆ (9), JOHN OLIVER AMES (6), ZVONIMIR NEFEROVIĆ (5), BOŽIDAR STEFANINI (7) I MILAN KOBALI (3), ZDENKO TONČIĆ (9)

ZDENKO TONČIĆ (9), JOHN OLIVER AMES (6),
ZVONIMIR NEFEROVIĆ (5), BOŽIDAR STEFANINI
(7) I MILAN KOBALI (3), ZDENKO TONČIĆ (9),
ZDENKO TONČIĆ (9), JOHN OLIVER AMES (6),
ZVONIMIR NEFEROVIĆ (5), BOŽIDAR STEFANINI
(7)

IVAN DIM

ma na Šalati, ubrzo su se spustili sa Šalate na Martinovku, s njima će još nekoliko igrača među „kemičare“, da bi se oko iskusnih Arapovića iznjedrila i nova generacija „montažera“, među koje ulaze: Vilim Kocijan, Ivan Marušić, Marjan Pasarić, Zvonko Špeljak, braća Silvestar, Viktor i Dinko Strmo, Boris Mervar, Branko Miletić, Aleksandar Kramarić, Vladimir Diminić, Milutin Minja, Branko Radović...

Ivan Dim je Arapovićima pristupio u vrlo čudnim okolnostima. Iz Drvara je u Zagreb došao 1923. Nogometaški je dar ispoljavao među nogometašima „Šparte“. Ivan Arapović ga je primorao na igranje košarke, u 42. životnom proljeću...

„Nisam znao što je to košarka. Arapa sam upoznao u „Elementu“, znate bilo je dosta klubova pod sponzorstvom Kemijske industrije Hrvatske. Odbijao sam Arapove nagovore, ali je bio uporan. „Moraš, bit ćeš peti, kazivao mi je, i morao sam biti peti“, svjedočio je Ivan Dim u vrijeme obilježavanja prvih obljetnica istinske „Martinovke“, davne 1970. godine.

IZVORNA „SLAVIJA”

„Sokol 2” i „Victorija” odigrali su 11. lipnja 1939. utakmicu u Zagrebu od naročita značenja. U zbilji je ta utakmica i prvo odmjeravanje dvaju hrvatskih klubova, iako bi se jasnije moglo reći da je riječ o košarkašima pri „Sokolu 2” i košarkašima koji su iznjednjeni u sušačkom plivačkom klubu „Victorija”.

Milan Kobali nije bio u sastavu „Sokola 2”, ali je bio među „sokolima” Zagreba koji su 28. rujna 1940. u Borovu dohvatili prvenstvo Kraljevine Jugoslavije. Razumljivo, u četiri godine II. svjetskog rata, u Zagrebu nema košarkaške aktivnosti, mada su nogometaši i rukometaši održavali svoja natjecanja. Milan Kobali iznova se oglašava u 1945. godini. Iz ratnih dana, međutim, postoji stručna knjižica Odjela za tjelesni odgoj Upravnog zapovjedništva ustaške mladježi koja svjedoči o neprekinutoj košarkaškoj aktivnosti Milana Kobalija, čovjeka koji je svoju životnu djelatnost vezao uz igru kojoj je u 1932. dao ime „košarka”.

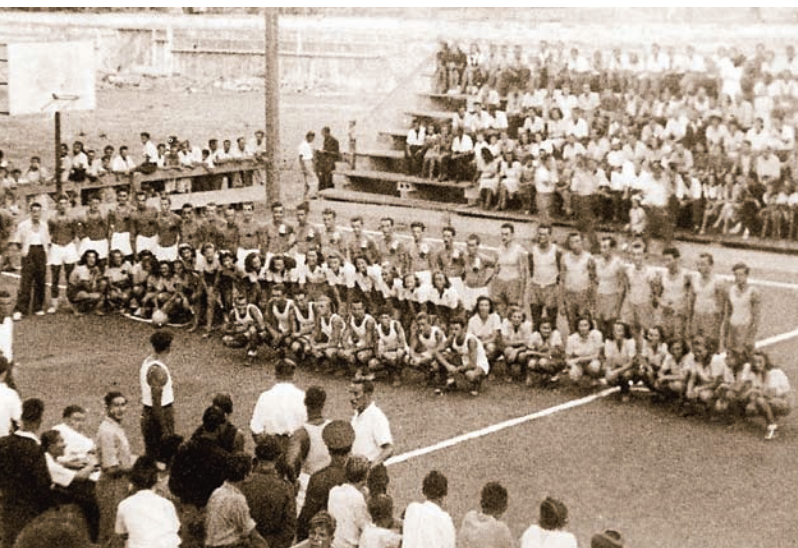
„Vjesnik” je u broju od 6. lipnja 1945. objavio poziv Milana Kobalija, koji je 24. travnja 1945. u Šibeniku, na utemeljenju Fiskulturnog saveza Hrvatske, preuzeo sekciju za košarku i odbojku, na okupljanje u ime nastavka košarkaške aktivnosti, u Zagrebu. U 1945., 12. srpnja, utemeljuje se i Fiskulturni odbor Zagreba „FOZ (njegov je sljednik Zagrebački športski savez, te i u novome tijelu Milan Kobali preuzima ulogu referenta.

KK SLAVIJA, ZAGREB 1946.; STOJE: ZDENKO TONČIĆ, IVICA ŠAFAR, ,
VLADIMIR PECH; ČUČE: ALEKSANDAR MILOJKOVIĆ, IVICA CVETKOVIĆ,
KREŠO VUKOVIĆ I MILAN KOBALI

9. kolovoza 1945. u sklopu FOZ-a osniva se i Odbor za odbojku i košarku, kojeg je danas sljednik Košarkaški savez Zagreba i čijih 60 godina djelovanja ovom knjigom i obilježavamo.

John Oliver Ames, Franjo Birtić, Jovan Đan Tomić i Milan Kobali, četvorica članova „Sokola

SUDIONICI ZAVRŠNOG TURNIRA PRVENSTVA HRVATSKE U KOŠARCI U ZADRU 1946. GODINE: SLAVIJA I MLADOST IZ ZAGREBA I ŽENSKE EKIPE SLAVIJA IZ ZAGREBA, HAJDUK IZ SPLITA I ZADAR

ZAJEDNIČKI SNIMAK IGRAČA SLAVIJE I SEPTEMVRI

2", aktivisti u akcijama između 1933. i 1940., odazvali su se 15. srpnja na drugi poziv u novinama, a pridružili su im se Zorko Cvetković, Branimir Volfer i Krešimir Vuković, trojica članova rukometaških družina u Zagrebu.

Branko Kesić je na dan 15. lipnja 1945. postao prvi predsjednik sekcije košarkaša S.D. „Slavije“. Na osnivačkoj skupštini ulogu tajnika prihvatio je Miro Mihovilović, znani golman vaterpolista „Jadrana“ iz Splita i sudionik Olimpijskih igara u Berlinu (1936.), dočim trenerom ženske i muške vrste postaje Milan Kobali.

Teniska Šalata postaje i košarkaškom Šalatom. Na Šalatu pristižu i drugi sportaši, recimo, Irislav Dolenec, Davorin Marčelja, Vladimir Krautzer, Ivan Šafar... Gradske reprezentacije Zagreba i Rijeke na Šalati odmjeravaju snage 22. svibnja 1945. godine, dočim se 11. srpnja ogledavaju dva zagrebačka kluba, „Slavija“ i „Akademičar“. U 1945. osniva se i košarkaška sekcija pri S.D. „Elementu“, pa Zagreb dobiva posve drugu priču o košarci od one s kraja 1940.

U 1946. godini Zagreb ima „Slaviju“, „Mladost“, „Slobodu“, „Akademičar“, „Dinamo“ i „Element“. „Slavija“ igra 18. i 19. svibnja 1946. i prvu međunarodnu utakmicu. Bugarski „Septemvri“, s Veselinom Temkovim na čelu (Milan Kobali u Bugarskoj), gostuje na Šalati. Aleksandar Milojković, Ivan Pech, Ivan Šafar, Zdenko Tončić, Milan Kobali, Zorko Cvetković, Krešimir Vuković, Josip Pecinić i Mirko „Lala“ Vanić tvorili su sastav „Slavije“, u 1946. i družinu koja će se iskušati na prvenstvu Hrvatske, u Zadru, i prvenstvu Jugoslavije, u Beogradu.

„Slavija“ i „Mladost“ natječu se u Zadru (16.-18. kolovoza), na turniru republičkog finala. „Zadar“ i „Slavija“ izborili su Beograd (3 - 8. rujna) i turnir za prvaka. „Crvena zvezda“ i „Partizan“ zastupaju Srbiju, „Gyseg“ iz Novog Sada nazočan je u ime Vojvodine, „Svoboda“ je predstavnik Slovenije, a „Makedonija“ stiže iz Skopja. Zadar i „Slavija“, međutim, nisu jedini klubovi iz Hrvatske; nastupaju naime i Riječani, ali izvan konkurencije. „Slavija“ je zauzela peto mjesto, „Zadar“ je na drugoj poziciji, a najuspješniji „Kvarner“ ostaje bez krune, jer je „zastupao Istru“, iako su nogometaši istog „Kvarnera“, u jesen iste 1946. krenuli u prvenstvo Jugos-

KOŠARKA

Igralište: Š. D. Slavija		dan: 18. VII. 47.		sati: 10. >	
Momčad: Rijeka					
Br.	Igrači	K o š e v i			Pogreške
		I. poluvrijeme	II. poluvrijeme	Produženje	
9.	Grano I.	LL	2,1,0,0,2,2,2		±, ±, ±, ±
3.	Grano II.	LI	2	0,2	
12.	Leonarduzzi	LI	1		±, ±, ±
7.	Gregorutti	L	2	1	P, ±
4.	Parmer	LI	0,0,±	1	
11.	Seprich	I		0.	±, ±, ±
5.	hasi				
6.	Leonetta	LLI	2,0,2,2,2	0,0,2,2	
8.	balce	LL		2	
10.	Smokovina				
Posljedak poluvremena igre		18	10		
„Počinak“		I.	II.	III.	
Tekući posljedak:		28			
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60					
Momčad: Logul					
Br.	Igrači	K o š e v i			Pogreške
		I. poluvrijeme	II. poluvrijeme	Produženje	
3.	Kobali	LI	2,2	2,0,0,1,0,0	±
5.	Lafar	LI			±, ±, ±
14.	Magović	LI	0,1		±
7.	Dr. Kovacari	LL	2		±, P
8.	Lužjkorin	LI	0	0,0	±
10.	Ames	LL			
6.	belic	L	1		±, ±
4.	Stefanović	I	2	1,0,0,2,2	±, ±
Posljedak poluvremena igre		10	8		
„Počinak“		I.	II.	III.	
Tekući posljedak:		18			
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60					
Pobjednik:		Rijeka		Kopačni posljedak: 28 : 18	
Sudac: Dr. Stefanović		Mjerilac vremena: Marčević		Zapisničar: L. Tuma	
Kapetan: Stefanović		Kapetan: Kobali			

ZAJEDNIČKI SNIMAK IGRAČA SLAVIJE I SEPTEMVRI

lavijske, između kojih je 16 klubova savezne ligske
bila i „Ponziana“ iz Trsta.

Na zagrebačkoj Šalati, u 1947. godini, dogodio se treći turnir za prvenstvo Jugoslavije. „Crvena zvezda“, „Partizan“, „Zadar“ i „Proleter“ iz Zrenjanina odmjeravaju se na terenima „Slavije“, dočim hrvatsku košarku zastupa „Jedinstvo“ iz Zagreba. Zdenka Tončića, Krešimira Vukovića, Zorka Cvetkovića, Ivana Pecha, Vladimira Krautzera, Ivana Šafara, Milana Kobalija, Franju Birtića, Kolmana Kiša i Srđana Jankovića, u Beogradu uvrštenih na petu poziciju, nema više na Šalati.

Iz nikad dovoljno razjašnjenih razloga, „Slavija“ se raspala. Aleksandar i Branimir Cvetković, te Zorko Cvetković spustili su se na Savu i obukli majice „Mladosti“, navodnim je „dekreтом“ u „Mladost“ preseljen i Milan Kobali. Zvonko Neferović, Zdenko Tončić i Vladimir Krautzer postali su članovima „Jedinstva“, dočim se „Slavija“ preimenuje u „Dinamo“.

Izvorna „Slavija” u 1947. nestaje, uloga Šalate se umanjuje, dok u prvi plan izlaze igrališta u Tuškancu, na Trešnjevki i Savi.

[illegible]

AKADEMIČAR i MLADOST

U 1954. godini je „Mladost” najuzorniji košarkaški kolektiv u Hrvatskoj. „Akademičari” se u zrcalu rezultata oslikavaju najuspješnijom družinom „ostatka Jugoslavije”. „Crvena zvezda” zaključuje ligašku utrku u 1954. prišivanjem devete, uzastopne, zvjezdice prvaka, ali nikako i u nadmoći koju je kolektiv s Malog Kalemegdana ispoljavao do 1954. Na pravdi Boga, kako se veli, „Mladost” je zaostala iza „Crvene zvezde” za jedan jedincati bod, budući je u prvenstvu za 1954. godinu bilo i neodlučenih omjera.

Aleksandar Blašković, Josip Holler, Pavao Brkljačić, Boris Despot, Zorko Cvetković, Ivan Brannica, Srđan Janković, Ljubomir Batalo, Petar Mijač, Aleksandar Milojković, Branko Tkalčić i Milivoj Orlović bili su orkestrom kakav podno Sljemena nije svirao sve do snaženja „Cibone” u pokušajima uspinjanja na krov košarke ranije države, što se je dogodilo gotovo trideset godina nakon i danas mnogima pamtljiva domašaja junaka sa Save.

1. Crvena zvezda, 2. Mladost, 3. Proleter (Zrenjanin), 4. AŠK (Ljubljana), 5. Partizan (Beograd), 6. Lokomotiva (Zagreb), 7. Montažno (Zagreb), 8. BSK (Beograd), 9. Ljubljana, 10. Željezničar (Karlovac), 11. Borac (Čačak) i 12. Radnički (Beograd).

„Mladostaši” su 1954. bili drugi u sveukupnom uvrštenju, ali nisu ostali bez prve pozicije u značajnoj „disciplini” košarkaškog nadjačavanja; „Mladost” je imala najuspješniju obranu, ukoliko se o obrani može zaključivati na temelju broja primljenih koševa.

Milivoj „Mićo“ Orlović je zapovijedao brodom u vrijeme najvećih domašaja košarkaške klape, okupljene na izmaku 1946. godine, činom spajanja „Akademičara“ i „Mladosti“, zapravo nasljednika slavnoga HAŠK-a, studentskog društva iz 1903. godine kojem je „basketball“ dugo bio nepoznatom igrom. Milivoj Orlović je u 1954. godini opet potvrdio naročiti dar za taktičko-strateško djelovanje, i ponovio 1950. godinu kada je slagao kockice oko juniorki „Naprijeda“, prvaka Jugoslavije, prvih iz Zagreba.

Zorko Cvetković, inženjer elektrotehnike, igrao je rukomet u „Šparti“ i „HAŠK-u“. U 1945. godini priključio se košarkašima na Šalati. Zarana se odmetnuo među učitelje košarkašicama, ali je ostao vjeran loptanju između dva obruča. U 1947. mladi je inženjer bio jedini košarkaš iz Zagreba u reprezentaciji na Prvenstvu Europe u Pragu, prije gotovo 60 godina kao član „Mladosti“. U 1954. bio je među igračima „Mladosti“ koji su zaposjeli mjesto iza „nedodirljive“ „Crvene zvezde“. Iz njegova sjećanja izvučeni su detalji o ranim godinama najkvalitetnijeg zagrebačkog kluba.

Jovana Đana Tomića, Antu Mlikotina, Vladu Sertića, Jurja Amšela, Hari Kumara, Ivana Branicu i Davorina Marčelju ima se držati za izvorne „mladostaše“, dočim Frane Klep, Mirko Šurkalović, Zlatko Sabljak, Bogoljub Dokmanović, Vladimir Trnovski, Ljubo Bogunović, Vjekoslav Juras i Banimir Majder idu među „akademičare“. Nakon spajanja igrača iz dvije rano utemeljene košarkaške sredine, „Mladost“ je dobila igrački kadar s kojim je na Savi stasalo jako društvo Bela Jurić, Petar Šarčević, Juraj Kurek, Dene, Srđan Janković, Slobodan Jovičić i Ante Suličić na probir su trenerima, dočim se „Mladost“ može pohvaliti i svojim naročitim članovima: Mledenom Tijanićem, Ivicom Curtinijem, Zdravkom Kovačićem i Vladom Polićem, Riječanima s vaterpolističkim i košarkaškim iskustvom iz vremena „Victorije“.

Aleksandar Blašković je u „plavoj“ reprezentaciji naslijedio Zorka Cvetkovića. „Jumbo“, kako

su nazivali stalnog reprezentativca, imao je najviše nastupa u majici „Mladosti“. Blašković ide među izabranike koji su u 1950. nastupili na prvoj svjetskom prvenstvu u Argentini, ali i na drugoj svjetskoj smotri (1954.). Igrao je i na europskim smotrama u 1953. i 1955. godini. Sveukupno ima 46 nastupa u selekciji koja je tražila svoje mjesto pod europskim košarkaškim suncem.

„Akademičar“ je nastao na Rooseveltovom trgu. Na Srednjoškolskom igralištu okupljeni sportaši, oko Milana Kobalija, u 1945. su krenuli na Šalatu, ponijevši i košarkaške konstrukcije, pa je za aktivnost na „Elipsi“ valjalo načiniti nove. Nakon sjedinjenja, međutim, na Savi se gradi novo igralište (1947.) koje i danas služi studentima obližnjega doma za dnevne aktivnosti. Isti je teren u 1960. pokriven asfaltom, dočim je u 1963. godini i rasvjeta postala dijelom standarda. Jedinstvena betonska konstrukcija godinama odolijeva vremenu, i mnoge „mladostaše“ podsjeća na ljeta snažne „Mladosti“, ali i vrijeme zajedništva, kakva druženja nitko ne želi zaboraviti.

„Mladost“ se oko košarkaške krune na saveznoj razini nadmetala 1948., 49, 50, 51, 52, 54, 55. i 1956. godine, devet uzastopnih sezona proljeće „jesen. Nakon šest sezona po iseljenju iz najjače lige, „mladostaši“ su se u 1962. uspjeli vratiti, ali bilo je to još jedno košarkaško ljetovanje na putu u godinu bez zapaženijih domaćaja.

Marijan Catinelli je košarkaški stasao u Tuškancu, ali je svoje trenerske kušnje obavio u „Mladosti“. U prvim godinama šezdesetog desetljeća, za predsjednikovanje Zorka Cvetkovića, stasala je mlada „Mladost“. Tomislav Uroić, Nikola Plećaš, Dušan Bulatović, Vlado Vučinović, Miroslav Flego, Silvio Maček, Mladen Ivanko, Radoslav Rušek, Damir Šolman, Srećko Šute, Slaven Cota i Boris Gospodinović, rađani s prvim ljetima „Mladosti“ (1948.), stasali su do prvaka Hrvatske (1964.). Družili su se nekoliko godina, igrali sva moguća natjecanja, pokušavali se domoći najvišega razreda, a kad nisu mogli, razmiliše se na sve strane, Šolman u Split, Plećaš u Tuškanac.

Aleksandar Blašković (46), Damir Šolman (226), Nikola Plećaš (215), Zorko Cvetković (1), Rajko Gospodnetić (26), Petar Mijač (1), Mihovil Nakić (99) i Zvonimir Petričević (101) igrači su s matičnim listom u „Mladosti“. Sabiranje brojeva u zgradama, naime, iskazat će podatak o broju nastupa u reprezentaciji s kojim se „Mladost“ može dičiti i u godinama nostalgije za lijepim i dobrim starim vremenima.

K K „NAPRIJED“

„Slavija“ se utemeljuje 15. lipnja 1945. Jaka družina, sastavljena od košarkaša, rukometaša i ponekog pripadnika inog sporta, na okupu se drži oko dvije godine. Ideja Milana Kobalija da se košarka učvrsti na Šalati nije pustila duboko korijenje, jer su tenisači svoju „Meku“ silno čuvali od svakovrsnih došljaka. U 1947. godini, međutim, na Šalati je izgrađen veliki bazen, pa je društveni život u tom dijelu Zagreba bio vrlo bujan i atraktivan.

Marko Jurić, znani nogometaš „Dinama“, predavao je tjelesni odgoj na II. realnoj gimnaziji u Križanićevoj ulici, na znamenitoj školi koja je gradu podarila mnogo vrsnih sportaša. Iz Križanićeve ulice na Šalatu se uspinju pripadnici „pokreta za košarku“, inače igrači potkovani na svojoj gimnaziji. Vladimir Mahovlić, Vojislav Brnetić, Zdravko Andrić, Branko Miletić i Marijan Pasarić pohađali su isti razred, ali je Marijan Pasarić zarana otišao među igrače „Jedinstva“.

Silne su krize uzdrnavale izvorni košarkaški kolektiv. „Slavija“ se u 1947. preimenuje u F.D. „Dinamo“, a u 1949. klub sa Šalate ulazi pod imenom F.D. „Naprijed“. Sportski usud je htio da se vršnjaci Međunarodne košarkaške organizacije (FIBA je utemeljena u 1932.), pripadnici istog školskog razreda, pretvore u okosnicu mlade družine koju oblikuje Milivoj „Mićo“ Orlović.

„Naprijed“ je petu godinu nakon dolaska košarkaša na Šalatu, Šalati i Zagrebu darovao prvu krunu prvaka države. U Karlovcu se na

zaključnom turniru omladinskog prvenstva Jugoslavije okupljaju klubovi iz federalnih republika. „Enotnost“ i „Železničar“ zastupali su Sloveniju, „Partizan“ iz Beograda i „Borac“ iz Čačka u „Šanac“ su došli u ime Srbije, „Proleter“ iz Zrenjanina stigao je ispred Vojvodine, „Rabotnički“ iz Skopja predstavljao je Makedoniju, a „Sarajevo“ je reprezentiralo Bosnu i Hercegovinu, dok su domaćin „Željezničar“ i zagrebački „Naprijed“ u završni turnir prošli kroz natjecateljsko sito u Hrvatskoj.

Milivoj „Mićo“ Orlović vodio je mlade Zagrepčane, među kojima se nalazio i Branko Miletić, snažni i daroviti sportaš, sa zapaženim dometima u teniskoj igri. U zadnjoj utakmici turnira, koji nije izveden u punom broju utakmica, jer su Sarajlije morali napustiti Karlovac, zbog utvrđenih falsifikata u osobnim dokumentima, mladići „Željezničara“ nisu mogli spriječiti silne nalete suparnika u majicama „Naprijeda“. Dva vodeća juniorska sastava u Hrvatskoj razišli su se uz 32:16 za goste sa Šalate.

Branko Miletić, Radovan Kajnih, Drago Krajnc, Krešo Marincel i Vladimir Mahovlić rođeni su u 1932. Zdravko Andrić, Đuro Knežević, Željko Malinger i Tomislav Markuš imali su godinu dana manje, dočim je Boris Mervar (1935.) bio najmlađim članom novih prvaka, prvih na razini federacije, generacije o kojoj se slušalo godinama, a počesto se o njima prepričava i nakon 60 godina od događanja u karlovačkom Šancu.

Drago Krajnc je iz Zagreba preselio u Ljubljanu, i među djevojkama „Olimpije“ nastavio prakticirati sklonost stručnom radu, da bi se, kasnije, upisao među profesionalne novinare i do 1987. godine, u kojoj je istrgnut između živih, bio izuzetno poznatim perom „Sportskih novosti“ iz Ljubljane, i izvjestitelj s Olimpijskih igara.

Vladimir Mahovlić obavljao je trenerske, instruktorske i sudačke zadatke, išao je u red ponajboljih interpreata pravila igre, i među najbolje međunarodne suce koje je Jugoslavija imala. Izvan košarke je uvažavanje zaradio izuzetnim radij-

skim i televizijskim govorništvom, s pedagoškom ulogom na radiju i nakon odlaska u mirovinu.

Radovan Kajnih i Branko Miletić ostvarili su izuzetne igračke karijere, u „Lokomotivi“ i „Jedinstvu“, a Miroslav Franjković stručno je djelovao u „Elektrostroju“ i „Trešnjevci“, s najzapaženijim dometima u ulozi međunarodnog suca.

TREŠNJEVKA

Košarku se uzima za „kraljicu igara“. U Sjedinjenim Državama izmišljeni „basketball“ (1891.) promaknut je u „kralja igara“ u dva zadnja desetljeća 20. stoljeća. Izvorno slaganje imena „Naismithovoj igri“, međutim, upućuje na košaru (basket) i loptu (ball). Česi su među prvim izvorno englesko ime prilagodili svome jeziku, pa je „basketball“ prozvan „košikovom“, što bi se imalo prihvatiti i činom pretvaranja muškoga u žensko ime. U nas je stanje „kraljice“ vrlo sličnim uratkom Čeha i otud što se skupina „maticara“ i povelu za češkim izvorom: pojmu „košarka“ odbacila je „a“ slovo i dometnula „ka“, inače određenicu ženskog roda.

Jarun, Črnomerec, Medveščak i Trnje zagrebačkim su kvartovima s imenima u muškom rodu, dočim Peščenica, Martinovka i Trešnjevka imaju žensko određenje. Medveščak se svojedobno dičio prvacima Jugoslavije u „handballu“, dočim je Trešnjevku u sportsku svakodnevicu uvela družina nogometaša, jedno vrijeme i saveznoligaša, dočim je „kvart“ na liste nezaborava upisala „Trešnjevka“, skupina djevojaka koja je košarku igrala naročitim načinom, i pod naročitim okolnostima.

Zdenka Radović, Zulejka Stefanini, Šojat, Vjera Neferović, Maša Baranyai i Čaleta na strani Akademskog Sport Kluba (ASK), te sestre Kremzir (Nada i Vera), Vilma Sablijić, Mira Bradaska, Čerić i Petrić u bojama „Građanskog“, uz „akademičarku“ Marijanu Petričić na obje strane, povijesnim su izvoditeljicama javne demonstracije „basketballa“ u Zagrebu (27. siječ-

nja 1929.), pod krovom zgrade Zagrebačkog zbora. Košarkašica u košarci, međutim, u Zagrebu neće biti do 1945. godine, u kojoj će nove zasade biti uzemljene na zagrebačkoj Šalati.

Na kušanje „američke igre“ u 1929. okupile su se djevojke iz atletike, hazene, tenisa i nekih drugih sportskih aktivnosti, u obnovu košarke 1945. upustit će se također pripadnice inih sportova i tjelovježbenih disciplina, i u košarci ostati do pretvaranja košarke u specijalnost koja traži i tijelo i dušu.

Priča o Trešnjevčankama posebna je iz najrazličitijih razloga, između kojih se najzagrepčanskijom doima okolnost da su prvakinje Jugoslavije, u 1967. godini, isklesane od Zagrepčanki i rukama rođenog Zagrepčanca, uzgred budi napisano i čovjeka koji dvije trećine životnog vijeka živi upravo košarku, Marijana Pasarića.

Sestre Meglaj (Kornelija i Ružica), Kaćuša Buljan, Jadranka Brković, Zorica Pavčić, Ruža Vukmirović, Jagoda Šarić, Nena Pađen, Marica Buljan, Jasna Petrinović, Nada Kornfeld, Blaženka Borzić, Mira Žunac i Branka Oštrić izborile su uloge u najrazličitijim sportskim pričama, poput prigodne iz koje se razaznaje da je grad u kojem je obavljena prva demonstracija „basketballa“, i u kojemu je „basketball“ preimenovan u košarku, prve lovorike ubrao kakvih četrdesetak godina nakon upoznavanja „Američke igre“.

„Trešnjevka“ stoji prvim darovateljem svoga grada. Saveznu je krunu priskrbila u okolnostima silne nadmoći „Crvene zvezde“ i „Radničkog“, beogradskih klubova, koji su utrku košarkašica činile neizvjesnom isključivo u pogledu družina koje će ispasti iz toliko uvažavane „savezne lige“, u prilog kojoj istini i svjedoči „Almanah Košarkaškog saveza Jugoslavije“, jedina knjiga naslonjena na vjerodostojne dokumente.

U zagrebačkim je kronikama malo ukoričenih papira, ali je na pretek priča iz sjećanja. „Almanah KSJ“ kaže kako su se u 1945. na Šalati okupljene košarkašice iskazale i na prvom prvenstvu Jugoslavije u Subotici, dočim u zagre-

bačkim izvorima stoji nijekanje takva nastupa, što drži upitnim i 27:14 u korist Srbije, u navodnoj finalnoj igri. Izvan svakih dvojbi, međutim, stoji istina o nastupu „Dinama“ 1948. u Beogradu i zauzetoj četvrtoj poziciji. U 1949. godini, također u Beogradu, nastupile su djevojke „Naprijeda“ i „Jedinstva“, dočim u 1950. igraju zadnje utakmice prvenstva „Naprijed“ i „Lokomotiva“. U 1951. i 1952. godini djevojke iz Tuškance nadirale su u vrh, ali su jedino u 1962. dohvatile zaleđe „Crvene zvezde“. „Lokomotiva“ je savezni razred držala do 1958. „Željezničarke“ su u toj godini „ispustile paru“, i selile iz saveznog razreda, a na pozornicu su stupile svježe isklesane djevojke, u majicama „Jugomontaže“.

Kornelija i Ružica Meglaj, Biserka Strmški, Darinka Ljubić, Jelena Jakšić, Kruna Mayer, Boža Skenderović, Bartol, Verica Davidson, Mira Nebojan i Cej promiču se u 1957. u omladinske prvakinje Jugoslavije, kojim djelom opetuju podvig juniora „Naprijeda“ iz 1950. U 1959. mlade „montažerke“ dohvaćaju četvrtu poziciju u Jugoslaviji, u 1960. već su na trećoj poziciji, iza „Crvene zvezde“ i „Radničkog“. Do 1967. ostaju sestre Meglaj kao graditeljice kluba koji će u 1963. godini zaigrati saveznu ligu pod imenom „Trešnjevka“, i u „ligi 8“ ušuljati se između „Crvene zvezde“ i „Radničkog“.

U 22 godine, „Crvena zvezda“ i „Radnički“, i onda „Trešnjevka“ na prvome mjestu. Dolaza i odlaza u tim godinama nije bilo, tu i tamo po koja studentica, poput Ruže Vukmirović iz Ogulina, a sve ostalo izvorno „zagrebačko“! S podsljemenskih izvora, nikako s nogama i rukama na asfaltu Vurovčice, već tijelom i umom u školskim i studentskim klupama, sa školskim i fakultetskim diplomama.

Jedinstvena „Trešnjevka“, klub zagrebačke Trešnjevke, sportska družina naročita odgoja i obrazovanja, klub najveće slabosti Ivana Arapovića. Družina „Trešnjevka“ jamačno je bila i željom čovjeka koji je svoje „Jedinstvo“ 1953. preselio s Martinovke na Trešnjevku. Prvi prvak Ju-

goslavije iz zagrebačke košarke.